

und
o viel
gend
mech
limi-
orum
, cu-
tionis
r pro
ureis
arum,
gusto,
confir-
um ex-
ole, quæ
Præ-
admi-
pronuncia
re stitit,
em deline-
absolvunt,
par fuisset
animo ob-
foro Acade-
doctum, sin-
usmodi qua-
non adfuerit,
iet voluntas,
magnificum,
& gloria.

DISSERTATIO
DE
SINGVLARI SERENIS-
SIMI ELECTORIS SA-
XONIAE EMINENTIA

Von
den besondern Vorzügen Ihro
Chur-Fürstl. Durchl. zu Sachsen.

QVAM
PRAESIDE
CASPARI ZIEGLERI
I. V. D. ANTECESSOR. IN ACADEMIA WITTEBERG.
SEREN. ELECTORIS SAX. CONSIL. ET FA-
CVLT. IVRID. ORD. ETC.

DEFENDIT
OTTO HENRICVS PFLVG
EQVES MISNICVS.

ANNO M DCC XLVI.

DISSECTATIO

DE

STINGVARIIS

SIMI ELECTORIS

XONIAE EMMENTIA

1612

PER HONORATIS

SPRITUS IN

DE

PER

CASPAR

IN

DE

DE

DE

OTTO HENRICVS

DE

ANNO MDCCLXV

EX IVRE PVBLICO
DISCVRSVS
DE
SINGVLARI SERENISSIMI
ELECTORIS SAXONICI DIGNITA-
TIS EMINENTIA.

Procœmium.

Accurate, & in publicum plurimum profutu-
ra, Quinti Mutii est sententia, in *L. 2. §. 43.*
ff. de O. F. Turpe esse Patricio, & Nobili, & cau-
sas oranti, jus in quo versatur ignorare.

Hujus enim scientia, tam firmiter ossibus eo-
rum adhærere debet, ut qui id ignoraret, gravem
legum pœnam incurrat; *L. 9. ff. de Ignorant. Fur. &*
Fact. Duae Jurisprudentiæ studii sacratissimus Impe-
rator in *§. fin. Inst. de F. & F.* asserit positiones: Pu-
blicum & privatum. Alterum alterius eget auxilio:
Prius posterioris supponit cognitionem. Tam fir-
mo utrumque est conjunctum nexu, ut uno rescisso
totius jurisprudentiæ hand constet ratio. Jurispe-

riti haud decorandus nomine alterutrius occupa-
tus ignorantia. Utramque non ingrediens viam a
vero facile aberrabit tramite, propositum haud feli-
citer adepturus scopum. Detestanda itaque eorum
sententia, qui alterutram jurisprudentiæ alumnis
præscindere intendunt viam. Digni virgula censo-
ria juris publici doctrinam ex Academiæ prorsus eli-
minantes terminis. Juris privati tractationem in usu
magis & foro positam utraque concesserim manu,
sed an a frequentia usus ad ipsius rei prærogativam
validum duci possit argumentum, valde dubitaverim.

Præcipue, quod jurisprudentia nostra cum artis
quæstuosæ, sed merito veræ & non simulatæ Philo-
sophiæ, inscribatur titulo, *in L. §. 1. ff. de J. & J.*
Neutiquam civilem sapientiam, ut rem sanctissimam
pretio nummario æstimandam aut dehonestandam
asserit. Ulpianus *L. 1. §. 5. ff. de Extraord. cognit.* Suo
itaque non destituti Encomio juris publici cognitio-
ni non defunctorie computandæ indefessam navan-
tes operam; uberrimi iis constabunt olim fructus,
qui aliquam ætatis nobilissimæ illi scientiæ dedica-
runt partem. Scatet ea infinitis interiora Princi-
pum Secreta spectantibus materiis. Neque tamen
juris publici tractatio in genere considerata nostro
in præsentî subjecta conceptui: Ad Romani Impe-
rii applicata statum præsentî labori dedit ansam.
Translatio illius ad Germanos immortalem iis pe-
perit gloriam. Palmam sane Germania cæteris
provinciis non tam dubiam reddit, quam præcipit
certo. Alia Imperia nonnisi unum regia dignitate,
præditum tolerant; sed de nostro Romano-Germa-
nico Imperio diversum longe Caroli Quinti judicium:
In aliis regnis mancipiis & servis in Germania Regibus se
im-

imperare asserentis. Nec gloriosa minus Maximiliani I. sententia, qua *Regum se Regem* dicere solitus. Sed sola istiusmodi præeminentia sibi gratulari habet Germanorum natio. Ea sola Romanæ aquilæ sibi vindicat maiestatem: Omni exteris ad tanti Imperii decus via præclusa. Erudite nobilissimam hanc materiam deducentem consuli velimus *Fulium Pflug, Episcopum Numburgensem.* Ast non subsistit in sola hac Imperatoris eligendi potestate, Germanorum præeminentia; sed & de eligentium nullus facile gloria-bitur dignitate, nisi Germanici sanguinis particeps gloriæ. Primariorum Imperii nostri officialium nulla mentio hic facienda. Germanica tellus ea etiam gaudet prærogativa, quod extra fines illius comitia Imperii indicare interdictum Imperatori. Non de sermone & idiomate dicam germanico: alia plura Germanorum dignitatis hic prætermitturus argumenta: ne scopo meo elabi videar, Augustissimam Potentissimorum Saxonæ Electorum præeminentiam devotissima mente admirabor nunc & contempla-bor. Deus sine cuius luce nostra hæc in literarum studiit peregrinatio, miserabilis quædam erratio, felicissimis cœpta fortunare velit eventibus.

CAPVT I.

DE

Origine Ducum Saxonæ.

1. Explicatur familiæ Saxoni-
cæ origo.

tulus in Ducis commutatus
dignitatem.

2. Quando Regius Saxonum Ti-

§. I.

OPeræ pretium me haud perditurum spero, si ori-
ginem

ginem familiæ Saxonicae genuinam enodavero prius. Ex generis profapia si aliqua commendatio aut gloria derivanda, nulli tam antiquitate, quam Nobilitate cessura Domus Saxonica. Wittekindo Magno cum eruditioribus originem ejus adscripserim merito. Ex regio itaque sanguine prognatos Serenissimos Saxoniae Electores asseverandum devote. Non diffiteor interim negotium de regia Wittekindi dignitate nondum videri penitus decisum. Abire videntur historiarum conditores in diversa diversarum sententiarum divortia; ab appellatione firmum desumi possit argumentum. Modo Regis, modo Ducis nomine Wittekindus communis familiæ Saxoniae stipites, decoratur hinc inde. Pro regia ut militem fama, famigeratissima quædam Wittekindi monumenti me movet inscriptio. Cupidum ejus lectorem Angariam amitto, quæ regia olim Wittekindi, hodie vi cum repræsentat, uti refert *Bünting. in Chron. Brunsvic. & Lüneburg. pag. 31.* Sed medium probandi, quod minus probabile, me elegisse dixerit quis? De Regni Angariæ existentia nulli non suborturus facile scrupulus. Sed exemptura eum alia, quæ Hamelæ ad Visurgim extat, cippi inscriptio: Anno Domini D CCC. BERNHARDVS COMES, CHRISTIANA COMITISSA REGNI ANGARIÆ, FVNDARVNT HANC ECCLESIAM. Relatorem hujus negotii produco *Reinerum Reineccium in tract. de Sax. Orig. pag. 18.* Interim ad feliciorum integri hujus negotii expeditionem venerandæ antiquitatis hic consulenda monumenta. Communis quippe nominum Regis ac Ducis Saxonum usus inter Historicos excitasse videtur discordiam. Ut Rex a regendo, sic Dux a ducendo dictus. Utroque nomine

mine diversis tamen temporibus gavisi olim Reipublicæ clavum tenentes. Regium sibi arrogabant titulum pacis tempore, turbulento belli statu Ducis assumpto nomine. Germanorum præcipue Dialectus huic inservit rei, qua *König* a *fōnnen*, *Herzog* ab *Heer und ziehen* dicti elegantius. Quicquid sit, usurpatio illarum vocum promiscua ipsi Regiæ Wittekindi dignitati non poterit præjudicio esse. Inquirendum interim latius in hujus originem.

§. II. Floruit circa annum Christi D. C. XXIX. Bertholdus Dux sive Rex Saxoniae, hic Successorem habuit Sighardum regio pariter nomine clarum. Illum ordine excepit Dietericus, qui ex Bullinga Vandalorum Regis filia duas suscepit filias, Mechtildin, & Hildegardin, tresque filios Edelhardum, Bartholdum & Wernekindum. Dieterico mortuo ad natu maximum regnum devolutum. Sed hic diem suum obiens non filiis derelictis, sed fratri Wernekindo natu minimo Imperii fasces regendas concessit. Et is Wernekindus primus Ducis titulo contentus regium constanter recusavit. Hic tandem nostrum Wittekindum & Brononem filiamque Hasalam ex Cungilda procreavit. Wernekindo deinceps defuncto summam imperii Wittekindus adeptus Ducis Saxoniae, Westphaliae, Angariae, titulum gessit. Mox tamen cum Carolus copiis suis Saxoniam quasi inundaret, Rex Saxonum simul electus. Regebatur scilicet universa Saxonia eo tempore duodecim Ducibus, qui ordine servato singuli annum per totam Saxoniam tenuere Imperium. Bello autem ingruente is Regis simul electione prævia subibat vices, qui summæ rerum tunc temporis præerat. Conflictu itaque inter Carolum & Wittekindum suborto, ille victoriam re-
por-

portavit. Odiosum eam ob rem Saxonum victori videbatur, ut Wittekindus imposterum regio decoraretur titulo; Regius itaque titulus in Ducis a Carolo iterum mutatus dignitatem. Non desunt hic, qui Carolum Magnum Archiducatum in Saxonia instituisse & hanc dignitatem tamdiu in Saxonia viguisse, donec Electoralis ejus occupaverit locum, perhibent. Et memini antiquum aliquod monumentum ab Excell. Dno Ottone Prætorio Poëseos Prof. Publ. celeberrimo mihi monstratum, in quo Duces Saxoniae magni Duces appellantur. Sed nos hanc controversiam, quia antiquitatis velo involuta, nostram haud facimus. Sufficiat paucissima hæc de regia Serenissimorum Saxoniae Electorum Prosapia adnotasse.

CAPVT II.

DE

Electoralis Dignitate.

1. *Recensentur Electorum Elogia & deciditur questio, An crimen læsæ Majestatis in Electores committi possit.*

2. *Explicatur Electorum Origo.*

3. *Proponitur Septenarii Electorum numeri & missionis ex*

Ecclesiasticis & secularibus ratio.

4. *Series familiarum Electoratus Saxonie exhibetur.*

5. *Locus & votum Saxonie Electoris in comitiis recensetur.*

§. I.

Electoralem ponderaturus dignitatem, quæ a Carolo ipsi data fuerunt Elogia, admirabitur; ea omnia quo minus recenseam infinita eorum prohibet multitudo. Paucorum, præcipuorum tamen relatione propositæ me satis facturum operæ opinor. Elegantissimis simul & augustissimis Electores dignatur
titu-

titulis Augustissimus Carolus in aurea Bulla. Accommodatissima eos similitudine appellat Imperii palmites cap. 2. §. 5. nec minus ut ædificium columnis innixum inhæret integrum: ita felicior Imperii Romani conservatio Electorum effulget autoritate. Unde columnæ immobiles in procæmio aureæ Bullæ appellitantur. Hinc & illa æque elegans profluxit comparatio, qua pars corporis Imperatoris dicuntur *Cap. 24. §. 1.* Oberste Väter und Rathgäber der teutschen Nation: *Hordtleder de causis belli Germanici Lib. 1. c. 37. p. 292. num. 511.* Augēt mirifice eorum dignitatem, daß ihre Hoheit mit des Römischen Kaysers Gewalt und Hoheit dermassen verbunden, daß eine ohne der andern nicht bestehen kan, uti ex decreto quodam cæsareo de anno 1590. patescit, referente *Limnæo lib. 3. cap. 2. num. 2.* Ex quo factum videtur, ut Regibus æquiparentur Electores teste *Sixtino lib. 2. de Reg. cap. 20. num. 18.* Neque ingratum forte lectori si famosissimam illam paucissimis hic tangam controversiam, an in Electores crimen læsæ Majestatis committi possit? Negativæ subscribit *Limnæus.* Sed quo minus in ejus castra abeam, expressissimo in Aurea Bulla *cap. 24.* dimoveor textu. Insistendum huic merito tamdiu, donec apertiori contrarium probetur. Distinguit quidem *Limnæus*, an intuitu & odio Imperatoris lædantur Electores, nec ne. Priori casu nostræ calculum addit sententiæ, at vero, cum lex non distinguat, nec nobis distinctio confingenda. Argumento *Legis 8. ff. de publ. in rem actione Legis 3. ff. de Officio Præsidis.* Confirmat hanc sententiam elegantissimum illud Electorum Encomium, quo pars corporis Imperatoris appellati; vulgatum namque Brocardicum: *quod dispo-*

fitum est de toto, idem censetur dispositum, de parte. Lege 176. ff. de Reg. Jur. In imperatorem autem committi crimen læsæ Majestatis non est, qui ambiget. Idcirco ut idem de Electoribus asseramus, superius allata argumentatio exigit. Nec aliud suadet Lex. 5. cod. ad Leg. Jul. Maj. ex qua cap. hoc 24. Auræ Bullæ conscriptum. Rationum, quibus Limnæus suam propugnare annititur opinionem Tom. 4. Additionum. ad Lib. 3. cap. 2. num. 3. discussio ipsi reservanda collationi.

§. II. Subjicienda in præsentiarum nonnulla augmentum Electorum officium spectantia. Præcipuæ ejus partes in imperatoris absolvuntur electione. Sed ut de origine electorum nonnulla præmittam, accuratior præsentis materiæ dilucidatio videtur exigere. Hoc negotium discrepantes sententiæ adeo reddiderunt difficile, ut manus ei admoveere plane operosum sit. Communis Doctorum schola Ottoni 3. Originem Electorum adscribit. Moventur communi & famosa quadam historia, qua Pontificem Romanum Gregorium V. hanc functionem tulisse fertur, Imperatorem hæreditarium haud obtinere regnum. Deligendos sex Principes, tres seculares, tresque Ecclesiasticos componendo dissensui Regem Bohemiæ cooptandum: *Limnæus Lib. 3. cap. 1.* Sed altum hac de re apud historiarum conditores silentium. Conringius Disputatione de *Septemviris Th. 24.* Ecquis vero eam sibi imponi patietur conditionem ut credat, eos tantam rem tanto silentio fuisse prætermissores. *Dominus Conringius Loc. cit.* Et quis ergo vitio mihi vertet, si huic sententiæ fidem adhibere renuam. Constat potius negotium hoc altius repetenti, etiam post Ottonem 3. ad Fridericum II. usque, Imperatores non

non Electorum, sed aliorum adhuc Principum suffragiis electos, *Teste Nobilissimo Domino Conringio dicta Diss. Thes. 26. Limn. l. 3. cap. 1.* Ubi Regem Boëmiæ tempore demum Friderici II. Electorum numero adjectum dicit. Sed & alia, absurdior longe nonnullorum prostat sententia. Pontificii enim Papæ adulatorum a Romano suo Pontifice originem Collegii Electoralis derivare conantur. Defensitat eam præ reliquis Bellarminus Dux Papicolarum. Ast nullam plane Pontifici Imp. Rom. concedimus potestatem. De facto semper quædam sibi arrogare pedetentim tentarunt Papæ & sic aliena jura per tyrannidem involarunt. Ficticius Pontificis vicariatus diversum longe exigit. Principalis a negotiis secularibus abstinuit; ideoque & vicario idipsum conveniret. Quicquid sit, examinandum ventosum Bellarmini Argumentum, quibus vanam illam (quam & panniculæ merito æquipares textoriæ) propugnat sententiam. Desumit illud ex capitulo Venerabilem, *extra de Elect. & Elect. Potestate & decreto Vienensi, quod extat cap. un. Clement. de jur. jur.* Verum si Bellarminus testimoniū probe ponderasset requisita, eo absurditatis forte non fuisset delapsus. Tritum juris Brocardicon: *Nullus testis in causa propria intelligitur Leg. 10. ff. de Test.* Neque ulibi ab illa juris dispositione exempti papicolæ. Merito ergo istud testimonium a Bellarmino adductum hic susque deque habendum judicaverim. Nisi forte firmiter putaverit hic ceu clypeum objectam Pontificum infallibilitatem, remota simul Pontificali ambitione. Sed ne actum agere videar, remitto plura desiderantem ad *Limnæum tom. 4. ad cap. 1. lib. 3. & Arniseum in relect. cap. 6.* Quid itaque in dubio

hoc negotio certi tandem asserendum dubitaverim omnino. Nobilissimi Conringii insistam sententiæ, eamque ut maxime probabilem interim amplectar, nempe non speciali alicui constitutioni, sed consuetudini ordinum consensu approbatæ collegium electorale suam debere originem, *Conring. Disp. de Septemviris th. 31. & 32. Limnæus lib. 3. cap. 1. Arnif. in relect. cap. 6. num. 62.* Confirmatur ea ex Aurea Bulla cap. 1. §. 1. & cap. 9. §. 2. in fin. Scrupulum tamen hic movet juris consultus famigeratissimus *Heigius part. 1. Quæst. 3. num. 29. & seqq.* diu Electorum credita jura haud esse convellenda dictitans. Sed enim insistimus & erigimur vulgatissimorum juris principiorum auxilio. Non minorem consuetudini quam scriptæ legi jura nostra tribuunt autoritatem. Immo tolli legem per eam posse apertissimus *leg. 32. §. 1. ff. de Leg.* demonstrat textus. Pauli insuper in l. 86. de Leg. Hic ad partes vocanda autoritas. *Magnæ autoritatis, inquit, hoc jus habetur: quod in tantum probatum est, ut non fuerit necesse scripto id comprehendere.* Imo fortio rem scriptis esse jurebus consuetudinem *Seneca 1. de Clem. 1.* testatur, *uti Godofr. notat ad hanc legem lit. d.* Eam ergo probationem, quæ ex jure non scripto promanat, ob parilem autoritatem ejusdem valoris non immerito dixerim, cujus ea judicatur vulgo, quæ lege nititur scripta: satius igitur & securius duco, consuetudini certæ, quam juri incerto originem Electorum adscribere. Præcipue quod historica fides priori magis quam posteriori hoc casu videatur adstare.

§. III. Perspectæ hætenus Electorum origini de numero eorum quædam subnectere placet. Septem numero fuisse, communis asserit sententia: Unde & septem

septem virorum profluxit nomen. Describit eorum
omnium & singulorum officia scite satis Nicolaus
Reisnerus sequenti carmine:

Septem clara viris fulget Germania magna,
Quos penes arbitrium Cæsaris omne manet.

Poma Palatinus Dapifer gerit aurea Princeps;

Dux Gladios Equitum Saxo Magister habet.

Marchio fert sceptrum Camerarius: inde Bohemus

Rex Pincerna manu pocula digna tenet.

Præful Agrippinus fert signa per Itala Regna:

Teutonia Mogiacus: Gallica Trevir amat.

Non prætereunda hic scrupulosa publicistarum dis-
quisitio: qua anxie de ratione hujus septenarii nu-
meri laborant. Ad perfectionem & sanctitatem hu-
jus numeri confugiunt nonnulli. Ast ratio hæc non
tam veritatis quam fallacis conjecturæ nititur fulcris,
vitreum lambit vas, ad instar vulpeculæ illius Æso-
picæ pultem haud attingit. Si enim in annis Cli-
maëtericis, diebus criticis, morbis, ætatibus non septe-
narii numeri spectanda est ratio, sed occulta quæ-
dam naturæ vis, quæ eo tempore se exerit; Qui
quæso ejus virtuti numerum hunc tuto committere
liceat? Sunt alii, qui ad antiquum Persarum morem
respiciunt, soliti nempe illi septem consiliarios eli-
gere, penes quos summa Imperii resideret. Sed ni-
hil probat hæc comparatio. Quid Persarum mores
præscribere poterunt Imperii Romano Germanici
statui? Quænam convenientia Electorum Imperii
Romani & consiliariorum regni Persici? impertinen-
tem certe & cassam nimis eam dixerim non imme-
rito. Nec attendenda hic inanis Piccardi conjecta-
tio, Persis Germanos origine conjunctos. Ego sa-

tius duxerim iudicium hic suspendere, quam ventosis & falsis quandoque conjecturis curiosam nonnullorum promovere scrupulositatem. Majoris momenti ea quaestio reputanda: Cur Electoralis Collegii pars dimidia ecclesiasticis, altera secularibus constet Electoribus. Brevitatis studio causam hujus mixturæ veterum adscripserim religioni. Credebant illi pia satis intentione sine sacerdotum assistentia, nec suscipi rite, nec expediri quicquam feliciter posse. Neutiquam interim eam rejiciendam penitus censeo sententiam, quam *Julius Pflug Episcopus Numburgensis* in Oratione de Germanorum statu suppeditat. Ecclesiasticis scilicet Principibus omni aditu ad imperatoriam dignitatem in *Aurea Bulla cap. 2. §. 4.* præcluso, ademptum hac ratione videri ad eam ambiendam omnem ardorem, quod in Electorum cooptati fuerint numerum.

§. IV. Verum nimis me a via divertisse sentio. Non inquirendum hic ulterius arbitror, in alia plura Collegio Electorali communia, a quolibet tamen curioso Electoralis dignitatis investigatore non minus admiranda. Intentio nostra in devotissima dignitatis Serenissimi Electoris Saxoniae consideratione subsistit. Nec tædium Lectori benevolo temerario excitandum ausu. Vertendus potius Stylus ad Electoralem Saxonis Illustrissimi Dignitatem obsequioso competentia ei jura delineaturus conamine. Divisus Electoratus Saxonicus arboris instar in quinque potissimum familias ceu ramos. Primas vulgo ascribunt Ducibus Luneburgensibus, quorum *Coryphaeum Hermannum Bilingium* asserunt *Limnaeus lib. 3. cap. 10. num. 1. Sprengerus Jurisprudentia publica cap. 10. pag.*

pag. 260. Concessit illius posteris Otto Magnus Ducatum Saxoniae primum ut Legato aut vicario gubernandum, ast assignatus is deinde eidem Bilingio peculiari Ottonis gratia, ut peculium ad hæredes transitorium, *Sprengerus dicto Loc. & tenuisse eundem Bilingii successores per centum & quinquaginta annorum spatium, testis est Limnæus dicto loco. Ex hac ergo Bilingiana familia alii tres, alii quatuor deducunt Electores, juxta citatum Limnæum. Excepit eam familiam Comitum Supplenburgii familia. Produxit ea unicum tantum Lotarium, Imperatorem postea electum, teste sæpe citato Limnæo dicto loco. Sprengero loco citato. Nobilissimo Strauchio Disput. Exot. 1. th. 10. Ast destitutus hic prole virili, Henrico Duci Bavariae cognomento superbo, prædictum Principatum una cum Brunsvigo ac Lüneburgo dedit dono. Devolutus idcirco ad Bavaricam domum hac ratione Electoratus. Sed & ea familia temporis periodum comperta. Proscripto scilicet Henrici filio anno 1150. translatus Saxoniae Electoratus ad Anhaltinorum Principes. Post finitos tandem 227. annos juxta Limnæum loco citato ad Misniae Marchiones pervenit. Defuncto videlicet Alberto Saxoniae Duce, & Principe Anhaltino sine virili Stirpe Ericus Lavenburgicus & Ludovicus illam affectabant dignitatem. Verum Sigismundo Imperatori aliter visum fuit. Decoravit enim Electorali prærogativa Fridericum I. cognomine bellicosum Misniae Marchionem. Prognata est inopinata hac mutatione copiosa controvertendi materia. An citra injuriam Domus Lavenburgensis & Anhaltinae id fieri potuerit? Ea quaestione non Imperatoris modo Auditorium*

rium occupabatur; Sed & prætextu denegatæ justitiæ ad Basiliense concilium negotium devolvebatur. Neutra pars suis destituitur propugnatoribus. Erici partes defendendas suscepit *Cranzius*. Fridericum e diverso defendunt *Andreas Knichen de Sax. non Provoc. jur. L. 1. c. 2. num. 6. Limn. lib. 10. cap. 3. num. 2. & nob. Joh. Strauch. dissert. Exod. 1. th. 10.* & horum vestigiis insistere nobis nunc sedet animus. Nec Cranzii rationem tanti judicaverim momenti, ut me a sententia dimovere possit. Urget is acerrime successionem, cujus intuitu Electoratum Saxoniae ad Duces Lauenburgenses pertinere contendit. Sed satisfecit huic dubio famigeratissimus juris publici enucleator *Limnæus Lib. 1. cap. 10.* cuius verba hic tædiose repetere supersedeo non immerito. Accedit, quod Ericus in investitura haud fuerit comprehensus, quomodo igitur jus aliquod succedendi in Electoratu prætendere potuit? Saxonici namque juris dispositio in successionem Feudali cognatos haud admittit, nisi expresse in literis investituræ sint nominati, *Limn. Lib. 3. cap. 10. num. 7. Carpzov. disp. 1. de Arbor. consang. th. 5. num. 42.* Et quid quæso asserendum, si mortuo Alberto Friderici I. Electoris Patre rediisset ad imperatorem ut Dominum Feudi? Certe aliam expectare haud habemus, Cranzio licet invito & dissentiente, quam quod in libero Imperatoris arbitrio res fuerit sita, quem de Electoratu investire voluerit. Placuit autem Sacratissimo Imperatori præ cæteris competitoribus Fridericum Marchionem Misniæ gratiosæ, illius investituræ participem facere. Rediit hac ratione Ducatus Saxoniae ad Wittekindi posteros. Accessit quod prætenfa investitura obreptitia fuit, ab Episcopo

scopo Passaviense obtenta inscio Imperatore: Jure igitur delatam ad Marchiones Misniæ Electoralem dixerim dignitatem. Prodiere exhinc continua serie XIII. Electores: Fridericus I. bellicosus, qui obiit anno 1428. Fridericus II. Placidus obiit anno 1464. Ernestus obiit 1486. Fridericus III. Sapiens obiit 1525. Johannes Constans obiit 1532. Johannes Fridericus Magnanimus obiit anno 1554. Mauritius obiit anno 1553. Augustus obiit 1586. Christianus I. obiit 1591. Fridericus Wilhelmus Proelector obiit 1602. Christianus II. obiit 1611. Johannes Georgius I. Gloriosissimæ memoriæ mortuus anno 1656. die 8. Octobris. Johannes Georgius II. invicto nomine hodie effulgens, cujus serenitatem diu incolumen fervet divina benignitas.

§. V. At vero progrediendum jam ulterius, & nonnulla de eminentiori serenissimi Saxoniae Electoris loco, quo in Comitibus & aliis actibus publicis gaudet, proponenda. Secundum ordine eum occupare locum certo certius, sed origo istius præeminentiæ dubio non destituta. Derivant eam nonnulli a singulari Ottonis Tertii erga Saxoniae Electores ob infinita eorum benemerita gratia & beneficentia. Non quidem hic nescius sum controversiæ inter Electorem Saxoniae & Bavariæ aliquando subortæ: Sed illius decisio cum nondum promulgata, nec a mea quidem tenuitate nunc erit expectanda. Quanti porro momenti jus suffragiorum reputatum semper, nulli non constat abunde. Sed & hic sua gaudet prærogativa Potentissimus Saxoniae Elector, quantum adeptus votum. Nec minoribus etiam elogiis prædicandum est illud axioma, quod ipse jus dirigendi vota in causis Moguntinum concernentibus habet,

teste Domino Reinkingio Lib. 1. de regim. secul. & Eccles. Clas. 3. cap. 5. num. 19. cui adstipulatur protocolium Electionis Caroli V. Tit. 26. & 31. apud Goldast. in polit. Imperial. citante Limnæo comment. ad Auream Bullam pag. mihi 259. Prætereo hic lubens, quod Elector Saxoniae in Comitibus Imperialibus causas dirigat spirituales & religionis, non secus ac Palatinus temporalibus præpositus negociis, juxta Leonhardum. Hutt. in Iren. cap. 29 p. 132. quippe Limnæi judicio hoc directorium Electori Saxoniae non ut Electori, sed ut potentiori Augustanae Confessionis Principi competere videtur.

CAPVT III. DE Archimarschallatu.

1. Tractatur Etymologia & origo Archimarschallatus. 2. Comparatur Elector Saxoniae cum præfecto Prætorio. 3. Examinatur controversia de Prælatione gladii in Coronatione Wenzeslai inter quosdam Principes suborta. Explicantur & alia ratione officii Archimarschallatus Electoris competentia, ut & contentio de præquitatione inter Legatum Ducis Saxoniae, & Ducem Juliacensem.	4. Agitur de officio Archimarschallatus in Coronatione Imperatoris deque vice-Marschalli munus.

§. I.

INter cæteras dignitates, quæ Electori Saxoniae multum lucis splendorisve fænerantur haud infimum meo judicio obtinet locum dignitas Archimarschallatus. Hujus ut clarius effulgeat præeminentia ad dioptram fani judicii altius revocanda. Nos operam haud inanem navaturi, si etymon hujus vocabuli

cabuli enodaverimus, (*Sunt enim verba notæ rerum, per quas res intelligere possumus, uti Baldus perhibet in leg. Si non convit. Codic. de injuriis.*) Varias variorum hic reperire licet derivationes, quidam a Marte communi belli Parente, & vocula Schalek callidum & exercitatum in negotiis bellicis significante deducunt, *Carpz. ad Leg. Reg. cap. X. sect. 6. Limn. cap. X. lib. 3. num. 20.* Alii a Marckt, quod regionem denotat, quasi nota ei debeat esse variarum regionum facies *Carpz. ad Leg. Reg. dicto loco idem vult quasi Marschallus i. e. major in Sala h. e. in aula fit, nos cum Nobilissimo Strauchio Disputat. exot. 3. th. II.* hanc vocem teuthonicam esse putamus, derivantes a Germanico vocabulo Maer equum significante, unde adhuc in usu vocabulum Märe, & Schall, quod ministrum denotat, quasi Mareschallus, idem sit ac minister rei Equestri præpositus. Exhinc legem hanc Alemannicam natam putaverim. **SI QVIS MARSCHALLCVM QVI SUPER XII. CABALLOS OCCIDERIT XL. SOLIDOS PENDAT.** Prout constat ex *Leg. Aleman. Leg. 79. refer Goldast.* Hinc officium hoc antiquam sapere originem in proclivi est conjicere. *Nobilissimus Dominus Strauch in dissert. exot. 3. th. II.* a Francis ortum pluribus deducit, in quorum aula Marschallus supremus officialium comes stabuli nuncupatus fuit, cujus jurisdictioni nobiles universi paruerint. Et hæc dignitas apud eos fuit nobilissima, incunabula debens Romanorum institutis, quorum mentio fit *Codic. tit. de Comit. & Tribun. Scholar.* Erant hi ipsi tunc temporis nihil aliud, quam Tribuni militum, & hi sub Latinis Imperatoribus & consulibus Præfecti Prætorio Præfecti urbis appellaban-

banur. Hinc Imperator Valentinianus eorum indiscretam jubet esse dignitatem *leg. 1. Cod. de Præf. Præt.* Qui igitur sub consulibus erat præfectus prætorio, sub dictatore appellatur Magister equitum & sub Regibus Tribunus celerum *Leg. 2. §. 15. de Orig. Juris.* Adeoque illa diversis temporibus nomine erat diversa; re ipsa tamen & officio eadem Rosinus lib. 7. Antiq. cap. 4. pag. 685.

§. II. Haud incongrua hinc videtur Electoris Saxoniae cum præfecto Prætorio comparatio, maxime in eo, quod ut a præfecto Prætorio appellare fas haud erat, ita & ab Electore Saxoniae interdicta ulterior provocatio, uti infra videbimus. Nec dissimile illud, quod Præfectus prætorio electus ab Imperatore cingulum cum gladio accepit. Ubi notanda Trajani vox vel cedro digna, qua præfectum prætorio cingulo donans dixisse fertur, *si pro Republica imperavero pro me, sin secus in me utere*; referente Rosin. lib. 4. Antiquit. Rom. Cap. 33. pag. 730. Electoris etiam Saxoniae insigne est gladius, quem evaginatum in Comitibus ac processibus imperialibus Imperatori præfert. *Aur. Bull. cap. 26. §. 3.* vaginam istius gladii vice Marschallus Pappenheimius tenet. Et illum morem a Rege Galliae promanasse non inepte cum celeberrimo asseruerim *Strauchio.* Illi enim urbem, in qua sedes Parlamentaria intranti Comes stabuli gladium præferre solet. Sicut & is eidem gladio in throno justitiæ sedenti affidet, referente Limn. *notitia regni Franciæ lib. 2. cap. 6. lit. F. F. pag. 1020.* & in *Comment. ad auream Bull. cap. 26. §. 3. observat. 3. p. 498.* Uti igitur hasta & securis præferebatur Regibus Romanis dictitante Rosino l. 7. c. 3. Ita & Imperatoribus in signum justitiæ,

tiae, aut ut ego putaverim summæ Imperatoriæ majestatis gladius præfertur. Unde notatu hic digna, quæ de Venetorum Principe tradunt historiarum conditores. Gladium scil. non ante sed post Ducem, nec nudum sed in vagina reconditum gestari. Indicari illa inversa gestione usum gladii illis qui Ducem sequuntur, tribuendum asserit *Limn.*

§. III. Mora hic aliquando controversia in coronatione Wenzeslai inter illustrem Dominum Wenzeslaum de Bohemia, Ducem Lucemburgensem Lotharingiæ & Brabantiae, & Domium Rudolphum illustrem Ducem Saxoniae Sacri Imperii Archimarschallum, cuinam gladium Imperii Imperatori præferre conveniat? Prætendebat Wenzeslaus Titulum Marchionis Imperii, occasionemque ex Ducatu Lotharingiæ & Brabantiae quærebat. Hic sacra Archimarschallatus jura urgebat. Quæ res cum ad arma partes incitaret, Imperator Sigismundum Marchionem Brandenburgicum filium secundo genitum juvenem tunc & non nisi decem annos habentem ensen sibi præferre jussit. At vero id ipsum Electori Saxoniae juri in Aur. Bull. tit. 22. fundato præjudicare haud potuit. Exequitur hoc latius *Limn. tom. 5. addit. ad lib. 3. cap. 10. num. 28.* Et in *Commentario ad Auream Bull. ad cap. 22. Observ. 3.* Cæterum sublimis hujus officii jure Elector Saxoniae bello pro salute Imperii gesto omnes Imperii status præcedit, uti infert Nobilissimus *Strauch. Disp. exot. 3. th. II.* ubi duos ei datos olim equos asserit, alterum ad præcurrendum alterum ad præliandum. Hoc in dubium quod antenus revocat *Limn. tom. 4. addit. ad lib. 10.* Quicquid sit, hoc certum est, quod in conventibus imperialibus in campo omni-

bus præferatur ordinibus, quos & instruere solet, affirmante Linn. tom. 4. addit. ad Lib. 3. cap. 10. & Nobilissimo Strauch. Disp. exot. 3. th. 11. ubi notatu digna controversia, quæ anno 1520. inter Legatum Ducis Saxoniae Principem de Anhalt, & Ducem Juliacensem de præcedentia turmarum suborta fuit. Hic enim ordinis instruens a Saxonibus interpellabatur, quod Electori suo illa de jure competeret eminentia. Contestabantur interim Saxones se passuros, ut Dux Juliacensis in salvi conductus signum, quod illi jure præfecturæ competeret cum 124. Equitibus anteiret; Cautione tamen ab eo exacta, ne septa transiliret. Denique sic lis decisa, ut Dux Juliacensis cum copiis suis prorumperet, Saxonesque intrando urbem anteverteret. Hi ne viderentur juri suo conservando deesse, Imperatorem ultra quadrantem horæ detentum tandem in urbem deducebant.

§. IV. Inter cætera Archimarschallatus officia etiam istud haud exiguum cenferi debet, quod Serenissimus Elector in solennibus curiis posito ante ædificium avenæ acervo publice ad acervum istum equitare, & modium argenteum baculumque manu tenens illum avena impletum famulo primitus venienti tradere soleat, *Aur. Bull. cap. 27. §. 1.* Ab illo tamen more recessum videtur in Coronatione Ferdinandi III. modernique gloriosissimi Imperatoris Leopoldi, qua ipsa scilicet Serenissimus hodie Elector Johannes Georgius II. modium avena repletum non Pappenheimio tradidit, sed statim ipsemet effudit. *Linn. ad Aur. Bull. cap. 27. Observat. 8.* Illum autem acervum avenæ sumptibus Electoris Saxoniae compar-

parari testatur Goldast. in *Reichshandlung*, pag. 286.
plebique tandem in prædam cedit, *Limn. citato loco
observ. 11.* Baculus vero & mensura cum equo Pap-
penheimio cedunt *Aur. Bull. cap. 27. §. 6.* Porro ratio-
ne hujus Archimarschallatus Serenissimus Elector in
conventibus Imperii etiam de alimentis hospitiiis &
aliis prospicere tenetur, ut videre licet in der *Policey
und Taxordnung* die 8. Julii Anno 1658. Francofurti
publicata. Sed ut alii plerumque concessa sibi offi-
cia per vicarios expedire solent, ita & Serenissimus
Saxoniae Elector Domini a Pappenheim ut vice Mar-
schalli ope utitur. Trahit illa familia ortum a Do-
minis de Calatin secundum *Limn. ad Aur. Bull. cap. 27.
§. 6. observat. 14.* In administratione autem hujus vica-
riatus non spectatur successio, sed senioratus. Quam-
vis enim controversum fuerit superioribus annis in-
ter Erxingerum & Hauptonem, quorum priori com-
petebat ratione Senioratus, posteriori ratione Suc-
cessionis, quippe cujus & avus & Pater hunc vica-
riatum tenuerant; Hodie tamen sopita hæc conten-
tio, quod competat fräfft altväterlicher Theilung auch
auffgerichteten Vertrag und Burgfriedens den ältesten des
Geschlechtes die Verwaltung des Erb Marschall Ampts.
Limn. supra citato loco, & tom. 5. addit. ad lib. 3. cap. 6. num. 73.
De cætero admoneri vice-Marschallum de suo offi-
cio ab Electore Saxoniae testatur *Limn. lib. 5. addit. ad
cap. 7. num. 73.* ut officia ea, quæ ratione vicariatus ei
competerent administret. Et sunt quædam, quæ an-
te adventum statuum ei expedienda, ut diversoria
nimirum statibus Imperii assignet, nominaque eo-
rum quibus assignata fuerint inscribat. Hæc si quis
deleverit juris rigore falsi crimine notatur *Leg. 1. Cod.
de*

de Metatis, nisi ædes ab hospitem receptione fuerint immunes Leg. 5. cod. eod. inquirendum insuper ipsi an locus sit sanus, curaue rei annonariæ habenda, facta renunciatione Saxonix Electori *Limn. tom. 5. add. lib. 3. cap. 12. num. 73.* Sed & cura securitatis & nocturnarum excubiarum Pappenheimio incumbit. Ipse autem in solenni ingressu cum baculo omnes Principes statusque antecedit. Cætera, quæ ei incumbunt, vid. apud *Limn. sepius citat. loc.* Et hæc sunt, quæ de Archimarschallatu scitu digna occurrunt, consequens est, ut cæteras percurramus dignitates. Id vero ut possit fieri commodius, ductum tituli Serenissimi Electoris Saxonix sequamur.

CAPVT IV.

DE

Ducatu Saxonix.

1. Unde nomen Ducis descendat?
2. Ducatus Saxonix describuntur limites.

S. I.

IN dignitatis Electoralis trutinatione primo loco Ducatus Saxonix latiori percurrentus opera. Ducem a ducendo, vel a deducendo exercitum in hostilem agrum derivari superius dictum. Dicebatur quippe Dux sub dictatore Romano Magister equitum l. 2. §. 19. ff. de O. 7. Sub Imperatoribus vero Ducis nomen proprie in usu esse cepit leg. 2. C. de Off. Præf. Præf. Afric. l. ult. C. de Off. mil. Jud. Hinc apud Romanos nomen Ducis merum militare. l. 5. §. 1. ff. de pact. lib. 2. §. 1. ff. de his, qui not. infam. l. 3. §. 15. l. 4. pr. ff. de re mil. Cum enim equites in decem turmas dividerentur,

tur, ex unaquaque tres sumebantur Duces, ut triginta Duces in 10. turmis essent. Vid. Rom. Illustr. Anonymi cujusdam, cujus nomen sub silentii sipario latet. Nec impertinens hic illorum divisio, qua alii communes, alii proprii appellati; illorum numero assignati centuriones & tribuni, hi vero erant Legati & Imperatores, uti idem Autor refert. Postea successu temporis Limn. l. 4. cap. 3. n. 6. hos Duces Gubernatores dictos mavult, & ut illi videtur in Rhetia primam cepit originem, propagatum deinde in locos alios. Hi duces, postea Principes facti sunt, uti etiam hoc videndum teste Limn. inter Longobardos, qui posteaquam exosum apud eos regium nomen fuerat 30. Ducibus Reipubl. statum commisere. Qualis olim apud Francos Germanosque Ducum dignitas fuerit, hujus loci non est adducere. Cupidum lectorem *ad Limn. lib. c. 3. a n. 9. usque ad n. 15.* remittito. Nobis is Dux est, qui de Ducatu a Principe supremo est investitus, h. e. cui Princeps in beneficium Regionem, quæ Ducatus nomine venit, concessit *l. F. l. §. 1. c. 5.* Sed notandum hic, quod quidam investiti fuerint, olim tantum ad vitam, successu vero temporis in perpetuum. *Limn. l. cit. n. 15. Reinking. de regim. sec. & Ecclesiastico lib. 1. Class. 4. c. 12. n. 4.* Certi hoc quidem juris est, rem a persona nomen sortiri *l. 1. C. de imponent. Lucrat. descript.* Hoc tamen casu modo inverso persona a re sumit statum, & a Ducatu Dux dicitur. At vero removenda hic errorum genetrix ambiguitas Ducatus. Sumitur vel pro moneta, quam alii Romæ, alii Venetiis primum cusam memorant, & quidem a Johanne Tandalo anno 1280. Fuit id, ut *Limn. l. 4. addit c. 4.* refert, pul-

cherrimum numisma, cui in una facie insculptum nomen Ducis, in altera hic versiculus:

Sit tibi Christi datus, qui turegis, iste Ducatus,
& istiusmodi monetam memini me vidisse apud Nobil. Dn. Lyserum jus publicum nobis prælegentem. Deinde sumitur pro conductu, qf. sit idem ac Geleit. Tandem pro Ducatu einen Herzogthumb. Sed hic obiter notanda insignia Ducatus; vix enim ulla dignitas suis destituitur insignibus. Donatus nempe Dux signo pilei, quem circumdat corona rotunda, non erecta, nec ascendens, in modum Zonæ circumdantis pileum *Limn. lib. 4. cap. 8. num. 15.*

§. II. At vero ne latius divagemur ad nostros Duces Saxoniae nobis revertendum. Quænam eorum conditio olim fuerit, cap. I. ostendit originem Wittekindæ attribuere stipiti, ibi satis demonstratum, sed ut diversæ fuerunt familiæ, ita eas recensere supervacaneum duco, exhibebit illas optime *Limn. l. 5. c. 15.* qui & jura ac privilegia eorundem latius deducit. Nec controversiam hic facio meam, quam linea Altenburgensis & Vinariensis de præcedentia inter se foveat. Altioris enim ea est indaginis, quam ut in cathedra decidi possit. Cum itaque Ducatus Duces efficiat, paucula de Saxoniae Ducatu sunt adjicienda. Possem hic perplura de Saxonum in has terras migratione, Politia, vita, moribus, latiori tractare calamo, nisi pagellarum angustia id prohiberet. Sufficiat in præsentiarum, quid Saxoniae olim nomine, quidque nunc veniat annotasse. Antiqua Saxonia si Gerhardo mercatori fides adhibenda, inter Albim & Rhenum fluvios, mare Germanicum & Eudoram Amnem, usque ad Hassiæ & Thuringiæ confinia exten-

extendebatur, eratque ejus centrum Brunsvicum & hac ratione Westphalia, Marchia Vetus, Misnia, Lusatia, Mansfeldia aliæque Regionēs complures Saxoniae nomine comprehensæ, hodie vero dividitur in Saxoniam superiorem & inferiorem. Saxoniae inferioris urbs primaria Halla. Superioris Witteberga censetur. Cæterum ex primis investituræ literis Saxoniae membra sunt teste *Limn. l. 3. cap. 10.* comitatus Palatinus, cum arce atque Oppido Altstadt Burggraviat. Magdeburg. una cum juribus. Præter Wittebergam & Belzig, Brück, Niemitz, Gessen, Brettin, Herßberg, Liebenwerda, Bitterfeld, Kemberg, Schmiedeburg, Schweinitz, Zana, Gräffen Hanichen, Brena, Gommern, Seida, Luchau, Schönenwald, Schlieben, Ubigau, Wernburg. Totius vero territorii Saxonici accurata satis a Nobilissimo Limn. exhibetur divisio *lib. 3. cap. 10.* & quidem duplex, quarum prima in 4. circulos extensa (1) Saxonicum. (2) Thuringicum. (3) Misnicum. (4) Francicum. Thuringicus subdividitur in tractum Orlanum, Salanum, Vinariensem, Gothanum & Werranum; Misnicus vero in Vogtlandicum & Torgensem; altera autem & novissima quidem divisio: Saxonicum, Thuringicum, Misnicum, Lipsiensem, Montanum (den Erzgebürgischen) & Voigtlandicum exhibet circulos.

CAPVT V.

DE

Ducatu Juliacensi, clivenfi & Montium.

1. *Qua ratione Duces Saxoniæ
titulo Ducis Juliæensis, Cli-
vensis & Montium decorentur.*

2. *Rationes dissentientium re-
felluntur.*

§. I.

DUcatum Saxoniæ excipiunt Ducatus Juliæensis, Clivenfis & Montium, quos optimo jure Electores Saxoniæ possidere reluctantibus licet adversariis pluribus arbitramur. Quo autem melius cognoscere possimus argumenta, quibus nostra innitur sententia, paucis exponenda est occasio, qua devoluti hi Ducatus ad Duces Saxoniæ. Recurrendum scilicet ad Albertum Ducem Saxoniæ, quem moderna linea parentem communem habet: Stetit is leonino animo & forti dextra a partibus Friderici, ita ut partim Carolum Burgundiæ Ducem finibus Imperii proprio conscripto milite ejecerit, partim Corvinum ad pacis redegerit articulos. Et huic in recompensationem tantorum meritorum, zur Ergetzligkeit der getreuen Dienste, Ducatus Juliæens. & Bergensis, si obitu Wilhelmi vel alio modo imperio vacaverit, in Feudum concessus. Hæc concessio non tantum a Maximiliano primo Friderici tertii filio confirmata, sed & ad Ernestum Alberti fratrem extensa Anno 1486. Daß, wosern Hertzog Wilhelm ohne männliche Lehn Erben abgienge, daß die entledigte Hertzogthümer zur Stunde und ohne Mittel an Hertzog Ernsten und Albrechten und seine Männliche Leibes Lehns Erben lediglich und unverhindert kommen und fallen sollen. Nec in hoc acquievit Imperatoria Magnificencia, quin denuo confirmatum Anno 1495. illud privilegium, adjecta clausula treulich und ohne gefährde. Sed & hæc confirmatio iterata anno 1510. Mortuo
tan-

tandem Wilhelmo anno 1511. sine masculis hæredibus Fridericus Elector Saxoniae ut fas erat immiffionem in hos Ducatus petit, nec defuit petito Imperatoria Majestas, plenam eorum tribuens concessionem. Sed impedita ea a Johanne Duce Clivenfi nomine uxoris Mariae Ducis Wilhelmi filiae. Saxones hoc cognito Cæsari eventum rei aperiunt. Comotus ea ratione Imperator amicabilem compositionem pollicetur, citatione ad comitia annexa. Cum vero ibi iterum longiori mora res involveretur, Saxones rursus institere: quo facto Treviri citati comparuere utraque partes per legatos, sed res iterum Legatis diverticula quærentibus moram passa. Delatum igitur tandem negotium Francofurtum anno 1515. die Lunæ post Lætare, ubi Cæsar per pactum matrimoniale inter Johannis Clivenfis Junioris sororem & Ernestum Brunsvicensem Friderici Electoris Saxoniae e sorore nepotem causam decidendam svasor extitit, scilicet ut mortua Maria Clivenfis uxore sine hæredibus masculis controversi Ducatus Juliensis & Bergensis novis illis nuptis & illorum hæredibus masculis cederent. Sed abnuere Legati Ducis Georgii immiffionem in possessionem urgentes. Cæsar cum inaudivisset Clivensem Geldrensi Imperatoris hosti filiam elocaturum, dilationem petii, pollicitus, se nihilominus officium suum facturum, paulo post Maximiliano fati cedente Saxones Carolum successorem denuo sollicitant. Et hic quidem amicabilem compositionem promittens defectione tamen Clivenfium, quam meditabantur, deterritus Clivensem de Ducatu investit. Saxones hoc percepto miris modis indignati fuere, hoc unico ta-

men interim erecti, quod investitura illorum Juribus derogare non potuerit. Redacta tandem post longa diverticula in pacem & concordiam hæc contentio per pactum matrimoniale reassumptum & consummatum inter Johannem Fridericum tertium, & Sibyllam Clivensem. Verba illius pacti ex Franzio transcribere non pigebit. Ferner ist abgeredet, bewilliget und beschlossen, ob wir Herzog Johannes und Maria Herzogen zu Cleve und Jülich, keine Männliche Erben hinter uns verlassen würden, die fürder keine Erben verließen, alsdann sollen unser Fürstenthümer, Cleve, Jülich und Berg, die Grafschaften von der Marck und Ravensberg, sampt allen Gütern, Ein- und Zugehörungen, Ans und Zufällen, Gerechtigkeiten, und was wir oder unsere Männliche Erben hinter uns verlassen würden, nichts ausgeschlossen mit Landen und Leuthen, wie wir oder unsere Männliche Erben das gebraucht, oder hätten gebrauchen mögen, an gedachte unsere älteste Tochter Fräulein Sibyllen, Herzogen Johannis Friedrichs Ihrer Ed. Gemahl und ihrer beyden Liebden Erben, ob sie die miteinander zeugen würden, kommen und geerbet seyn, der sich die Landschafft halten soll. Cautum insuper utriusque partis consensu daß die Forderung so Herzog Johann Churfürst anmassen, und Herzog Johann zu Jülich und Cleve nicht geständig jeden Theil unvergreifflich seyn und bleiben soll, & hæc pacta a statibus rata habita & a Ferdinando anno 1546. confirmata, Saxones tranquillos reddiderunt, ut acquiescerent, & eventum divinæ providentiæ committerent. Cum igitur Dux Johannes sine masculis anno 1609. decessisset Christianus secundus elector nomine suo & familiæ suæ Vianariensis, Altenburgensis, Coburgensis in Ducatus dictos

dictos immiſſionem petit, ſimul ſtatus provinciales de jure ſuo monet, mandans, ne ullum admitterent, niſi a Cæſarea Majeſtate legitimus ſucceſſor declaratus fuerit. At vero hujus negotii certior factus Elector Brandenburgicus cum Wilhelmo Wolſgango Palatino Neoburgico ſpecie obtenti privilegii a Carolo quinto filias ad ſucceſſionem admittentis poſſeſſionem dictorum Ducatum occupant; reſtitere tamen illis Duces Saxoniae transactioni inter Brandenburgicum & Palatinum Dordmünde compositae conjunctim contradicentes. Unde & ea a Cæſare irrita facta adjuncta inhibitione, ut omnia in ſtatu, qui tempore morientis ultimi Ducis fuerit pacata tranquillaque manerent. Repetita deinceps hæc fuit inhibito adjectis binis edictalibus ſub pœna banni publicatis. Proſtitere nihilominus in ſententia Principum animi, neque ſecti poterant Imperatoriis hiſce edictis. Cæſar in dubio & difficili hoc negotio habita deliberatione, tandem Duces anno 1610. de Ducatibus Titulum cæteraque regalia concedendo inveſtit.

§. II. Sed gratioſa hæc Imperatoris conſeſſio pluribus litibus anſam præbuit, quæ nec hodiernum finem adeptæ. Et optanda ſane graviffime hujus controverſiæ plena compositio. Prætendenti Brandenburgico belli juſ ſummam juris æquitatem opponit Domus Saxonica, & benevola cæſaris conſeſſione fluentem. Schenke Baro a Tautenberg conſeſſionem talem tanquam votum mortis captandæ improbat. Sed cum expreſſiſſimos textus Feudales habemus, cur Baronianæ ſubſcribamus ſententiæ non video. Licet eos reperire in Cap. 1. §. moribus 2. F. 26. 1. F. 3.

l. 1. F. 9. 2. F. 35. Nec distinguendum an Vasallus liberos habeat nec ne, quod Autor deductionis Neuburgicæ censuisse videtur, dum Wilhelmi sterilitate ad ejusmodi concessiones promotos cæsares contendit. Sed enim concessionem Feudistæ semper firmiorem putant, secuti spes de Feudo propediem aperiendo fuerit. Nec obicem ponit eorum sententia, qui Cæsarem capitulationibus adeo adstrictum asserunt, ut Feuda ab Imperio distrahendi facultas ipsi censeatur plane adempta. Abunde enim huic Argumento satisfecit Franzkius lib. 3. resol. 1. num. 31. Neque vero continent istæ concessiones nudam promissionem, sed simultaneam; investituram daß das Herzogthumb Gûlich und Berg durch Abgang Herzog Wilhelms zur Stunde und ohne Mittel an die obgenannten Churfürsten von Sachsen und ihre Leibes Lehns Erben unverhindert kommen sollen. Huc faciunt & insigniter militant pro domo Saxonica prægnantissimæ clausulæ, quibus concessio Imperatoria munita mit wohlbedachten Rath zeitlicher Vorbetrachtung eigner Bewegnis und rechten wissen aus Röm. Kaysersl. Macht und Vollkommenheit, nec minus, quod pleno jure data mit allen Obrigkeiten immediate, simpliciter & sine ullo impedimento. Opponunt hic adversarii illam Friderici III. concessionem esse cassam, utpote quæ citra consensum Electorum ordinum statuumque sit facta. Tales etiam actus invalidos esse urgent ac contra fidem capitulationum cæsariarum. His enim juratum, Feuda vacantia ad Imperii patrimonium redigi debere. Verum quis potestatem hanc Feuda regalia concedendi imperatoriæ deneget Majestati. Permittit sane hoc Aureæ Bullæ capitulum quintum
Feu-

Feuda regalia reservatis annumerans imperatoriis. Reservata autem Imperatoris dispositioni relinquenda merito. Huc facit egregius aureæ Bullæ textus in capitulo 7. §. 3. *si aliquem ex hujusmodi principatibus ipsorum sacro Imperio vacare contingeret, tunc imperator, qui pro tempore fuerit de ipso providere debebit & poterit, tanquam de re ad se & imperium legitime devoluta.* Non quidem negaverim hoc jus Imperatorum per capitulationis Caroli V. artic. 9. aliquantulum diminutum: ut Feuda scilicet vacantia patrimonio Imperii cederent. Sed quid capitulatio Caroli V. Maximiliano I. ejusque Patri Friderico poterit præscribere? Contrarium potius evincit investitura Ducatus Wirtembergici, in qua hæc cautionis formula adjecta scilicet extincta Wirtembergensium Ducum familia se nemini collaturum esse Ducatum. Sane hæc cautio supervacua fuisset, si hoc per leges imperii cautum fuisset. Nec minus temperatur hæc prohibitio insigni hac clausula, quod citra justam causam Imperator hoc facere haud debeat: quæ clausula in nostro cessat negotio. Alberto enim Saxoni Ducatum Juliacensem fuisse concessum ob illustria merita Imperatori exhibita quis nescit? & hæc ad primam objectionem sufficiant. Deinde investituram Friderici & Maximiliani coram paribus Curiae non esse factam urgent, quam tamen solennitatem jus Feudale maxime requirit. 2. F. 2. p. 2. Verum ad hanc objectionem hoc repono responsi: consuetudinem, quam juri scripto non inique compares §. 9. Inst. de jur. nat. gent. & civil. in Germanico introductam esse, qua & ea investituræ satis firmo stant talo, quæ sine testimonio parium curiæ sunt confectæ asserente No-

bilissimo Strauchio in disput. exot. 10. thes. 16. nec
inepte Excellentissimo Struvio Syntagmate juris Feu-
dalis cap. 16. aph. 5. distinxerim inter Feuda regalia
& non regalia, quam distinctionem primum F. cap. 18.
suggerit. Feudis non regalibus pares curiæ adhiberi
ambabus largior manibus. Hoc tamen negandum
duxerim de Feudis regalibus, de quibus solus Rex
sive imperator judicat, uti satis demonstratum supra.
Reservata enim adeo sacra dixerim, ut violationem
quandam plane respuant. Majestas quippe unica
reservatorum genitrix habenda *docente Stamlero* de re-
servatis Imperatoris Romano-germ. in prol. n. 20.
Et quid opus haberemus parium curiæ efflagitare
testimonium, cum hæc investitura Wormatiæ an-
no 1524. præsentibus ordinibus a Maximiliano primo
repetita & confirmata fuerit. Cessat igitur non im-
merito hæc objectio; ad aliam nos accingimus: qua
concessionem hanc plane nullam asserunt adversarii,
eo inprimis innitentes fundamento, quod concessio
sit valida, si concedens tempore concessionis rem
possideat, secus si Vasallus Feudum adhuc obtineat.
Jam vero si hæc applicemus ad nostrum casum, con-
stabit eo tempore possessionem vel ut nobis vocatur
dominium utile penes Wilhelmum fuisse. Directum
igitur Dominium collatum fuisse nemo opinor asse-
ret; quia sic avulsus ab Imperio esset Ducatus. Utile
non potuerunt transferre, cum ipsi non habuerint.
Patrocinator huic sententiæ *Ulpianus l. 20. ff. de A. R.*
D. cujus verba adscribere non pigebit: Traditio, in-
quit, nihil aliud transferre potest, vel debet ad eum, qui ac-
cipit quam est apud eum qui tradit. Si quis igitur Domi-
nium in fundo habuit id tradendo transfertur, si non habuit
ad

ad eum, qui accipit, nihil transfert. Hinc illud Juris
brocardicon *nemo plus juris ad alium transferre potest, quam
ipse habet l. 54. de Regulis Juris.* Accedit quod hæ con-
cessionem non jure sed eventu incerto factæ fuerint,
quo casu Dominium haud recte transit. Verum re-
spondeo cum Nobiliss. Franzkio (cujus ductum in
hoc arduo negotio plane sequor) in deductione cau-
sæ Juliacenensis n. 66. Hactenus prolata de eo conce-
dente esse intelligenda, qui nihil juris in re concessa
habeat. Et huc spectare putaverim textus allegatos,
minime autem illi sunt extendendi ad Dn. Feudi.
Hic enim dominium directum & jus aperturæ feudi
habet. Potest igitur pro lubitu dominium transfer-
re, in quem velit, ita, ut si Feudum apertum fuerit
realiter translatum censeatur. Sit igitur dominium
utile penes Vasallos, potentia tamen penes inve-
stientes est. Hinc Saxonum Ducibus prima conces-
sione tam valide concessi videntur Ducatus quam se-
cunda. Quine & convincitur ipse Merckelbach (qui
vel solus obicem nobis ponit) proprio suo argu-
mento, dum per privilegium habilitatorium Caro-
li V. filias dominium utile Ducatum controverso-
rum obtinuisse asserit. Argumentandum inde nobis
sic erit: Si Carolus V. dominium utile assignare po-
tuit, sequitur, quod & Fridericus III. Sed verum
est prius, secundum Merckelbach, ergo & posterius.
Ubi enim eadem ratio, ibi quoque eadem juris dis-
positio. Falsum itaque est, quod dominium utile
actu semper præsens esse debeat. IV. Eo confugiunt
adversarii asserentes, Fridericum mortuum ante
apertionem Feudi. Jam vero certi juris esse, si Do-
minus Feudi decedat, antequam aperiatur Feudum,

quod tunc successor non cogatur promissionem ratam habere. Verum si recte inspiciatur jus Feudale, ejus sententia de alio casu erit accipienda. Ad solos enim clericos bonaque Ecclesiæ ea pertinet. Hi autem vel jure postulationis vel per electionem, & sic novo titulo ad dignitatem ascendunt can. apost. 7. c. 8. q. 1. Haud itaque tenentur antecessorum facta præstare, cum causam habeant ab eis nullam. Nec movemur porro, quod eo ipso, quo Carolus V. Johannem Clivensem investierit constitutionibus Frederici & Maximiliani derogatum contendunt. Respicientes forsitan ad illud Modestini l. ult. ff. de Constit. Princ. *Constitutiones tempore posteriores potiores prioribus dicentis.* Verum ex supra dictis absurditas hujus asserti patet, dum investituras antecessorum a successoribus ratiabendas diximus. Sane Capitulationes a Carolo V. usque ad Leopoldum nostrum invictissimum jura ac privilegia ordinum confirmant, imo impium esset, ac imperatoriæ beneficentiæ ad adversum revocari a successoribus concessionem beneficiorum, quæ ob merita fuerint collata, cum primis si justam causam pro fundamento & basi habeant. Tandem Carolus V. expresse testatur, quod ea investitura Ducibus Saxoniae fraudi esse haud debeat. Huc enim collimant clausula investituræ adjectæ; *haben wir ihm mit gedachten Fürstenthumben, Graff, und Herrschafften, doch nicht anders denn zu seinen Rechten belehnet, und sonst männiglich sein Recht vorbehalten.* Non desunt, qui 6. Feuda fœminea dictos esse Ducatus asserunt. Fridericum igitur ac Maximilianum in fraudem filiarum adhuc superstitem Feudum aliis concedere haud potuisse. Nituntur

tur exemplo Reinoldi sorori suæ Ducatum Juliacen-
sem testamento relinquentis: Engelberti filii Duca-
tum Bergenfem loco dotis concedentis: Adolphi Du-
catum Juliacenfem cum Reinholdi vidua accipientis,
aliisque exemplis, quæ leguntur apud Nobiliss. Strau-
chium dissert. exot. 10. thes. 15. Verum exemplorum
adductorum obscura est ratio & probatio. Et ipsa
concessio Maximiliani in verbis wenn er seine männli-
che Leibes Lehn Erben hinterliesse naturam & indolem
horum Ducatum satis expressit; Feuda scil. sic ma-
sculina & neutiquam ad hæredes transitoria affir-
mans. Sed & hoc alias satis notorium est, quod
feuda hæc Fürsten Lehne fæminina esse nequeant. Ne-
que natura Feudi fæminæ in eo consistit, quod ad
fæminam quocunque modo transiit, sed necesse est,
ut ab initio fæminæ concessum sit, & ab ea penitus
originem habeat. Quod si porro Feudis fæmineis hi
Ducatus fuissent assignandi, quid opus habuisset
Wilhelmus peculiare privilegium pro filiabus a Ca-
rolo V. obtinere? Nec dici potest impetratum id pri-
vilegium ad renovationem, uberiolemque confirma-
tionem. Hoc enim supposito Carolus V. omni pro-
cul dubio juris illius mentionem fecisset: quia diver-
sum probari videtur ex confirmatione pactorum do-
talium Saxoniorum. His enim specialiter cautum;
ne per successionem Ducissæ Sibyllæ indoles feudo-
rum mutetur, sed in pristino masculinitatis statu per-
maneant. Ita quippe verba expressa; daß die Art der
obberührten Lehr durch solche Anwartsung und Anfall
nicht verändert, sondern in ihren Wesen bleiben, und nach
Abgang der gedachten Sibyllen auff ihre und des vorbe-
standten Herzog Johann Friederichen männliche Lehn
Erben,

Erben, als obstehet, fallen und kommen sollen. Sole itaque clarius est, feuda hæc masculina, non foeminea esse. Pergimus tandem ad argumentum a præscriptione peti- tum, quam sequentibus porissimum defen- sitant rationibus, quod primum Domus Saxonica nunquam judicialiter, sed extrajudicialiter processerit. Præscriptio autem per actus extrajudiciales non interrumpatur. Deinde notorium esse dicunt, Saxones per octoginta annos in prosequenda lite cef- fasse. Nihil enim ab eo tempore, quo Johannes Dux Cliviæ investitus actum, nec subseqq. Impera- toribus investituram continuantibus contradic- tum. Jam vero certi juris, illos, qui de comitatu five Du- catu fuerint investiti, juri suo videri renunciasse, si alios de eodem Ducatu investiri fuerint passi, & per annale saltem nedum octoginta annorum spatium tacuerint. Verum frivolis exceptionibus reponen- dum cenfeo non posse in præsentī casu præscriptio- nem locum habere, quod Dux Clivensis haud igno- rans Saxones jus aliquod in dictis Ducatibus præten- dere, nihilominus tamen propria autoritate eos oc- eupaverit, & hinc in mala fide constitutus fuerit. Constat autem malam fidem neque usucapionem neque præscriptionem admittere. Excipiunt quidem hic adversarii dicentes ad præscriptionem triginta vel quadraginta annorum bonam fidem haud requi- ri. Nituntur potissimum suam probare sententiam *ex l. 8. §. 1. C. de triginta l. 40. annorum præscriptione.* Jus Canonicum tamen iis haud patrocinator nullam abs- que bona fide præscriptionem five canonicam five civilem admittens capitulo fin. de præscript. capitul. vigil. §. eodem cap. Possessor de Reg. jur. in sexto ubi

ubi malæ fidei possessor nullo tempore præscribere
dicitur. Citat sæpe laudatissimus Franzkius com-
plures juris canonici autores, quo lectorem cupidum
remitto p. m. 132. Illis addo sententiam ex secundo
Feud. 87. ubi expresse hæc legere licet verba: *Si ve-
ro malam fidem habuerit, nulla se potuerit defendere præscri-
ptione*, at vero ut clarius procedamus ad præmissas
objectiones, paucissima erunt reponenda, & ad I.
quidem negando, quod nullam Saxones litem judi-
cialiter moverint. Judicem enim i. e. Cæsarem Ma-
jestatem habuisse nemo facile negabit. Hoc quidem
concedendum, illos non ordinario sed summario
processu rem egisse, interim talis procedendi modus
pro actu extrajudiciali habendus illico non est. Pri-
mo enim cuilibet notum, quod illustres personæ,
quales hic sunt in summo Imperatoris consistorio
non ordinario sed simplici procedant modo. Dein-
de licet olim oblata Principi preces tantum in actio-
nibus prætoriis effectum citationis habuerint, hodie
tamen latior earum est extensio, uti ex novella cen-
tesima duodecima capitulo I. & autentica litigiosa
codice de litigiosis fatis abunde patet. Ad alteram
rationem dubitandi respondeo, Saxones non ex ne-
gligentia, sed ex certitudinis juris sui a multis Impe-
ratoribus confirmati actionem suspendisse: & licet
nulli investituræ a dicta domo Saxonica contradi-
ctum fuerit, certi tamen juris est, quod protestatio
& contradictio superflua sit in casu, quo alicujus su-
um factum & tectum remanet, l. ult. princ. ff. naut.
aut. stab. ut recept. restit. Et hæc de primo funda-
mento nostræ assertionis dixisse sufficiat. Paucissima
de secundo fundamento l. tribus adjicienda, cujus
cardo

cardo in pacto dotalitio vertitur, quod inter Johannem Fridericum & Johannem Clivensem non sine applausu statuum provincialium intercessit scil. Sicuti contingeret Johannem & Mariam Clivensem sine liberis discedere, & nullos masculos hæredes relinquere, quod tunc Ducatus Juliac. Clivens. Bergensis comitatur Margk. a Ravensberg dynastia Ravensstein, cum omnibus juribus ad Sibyllam filiam primogenitam & Maritum Johannem Fridericum devolvi debeant. Destinatam hoc remedium conciliandæ inter partes contravertentes amicitiae. Monendum autem hic hanc formulam keine Erben verliessen, non ad primum & secundum, sed posteriores gradus extendendam, quod ex formulis satis constat. Ob wir Herzog Johannes und Maria keine Männliche Erben hinter uns verlassen werden, die fürder keine Erben verliessen. Et alibi, So sichs denn zutrüge, durch unsern und unsers Männlichen Leibes Lehn's Erben tödtlichen Abfall. Quæ vero adhæc adversarii excipiant, cupidum lectorem ad Franzkium remittere placet, parte 2. sect. 1. & seqq.

CAPVT VI.

DE

Landgraviatu Thuringiæ.

1. *Quisnam dictus Landgravius paucissimis explicatur.*

2. *Thuringia sæpius mutata conditio proponitur.*

§. I.

HAud exigua præminentiae particula in Landgraviatu Thuringiæ residet, de qua brevissime aliqua erunt dicenda. Sunt autem Landgravii præfecti pro-

provinciarum Regionum comites seu Judices *Lim.*
l. 3. c. 4. num. 77. Sive ut Nobiliss. Struv. in Syntag-
mate Juris Feudalis notat, qui provinciis limitaneis
ut eas defenderent & simul officium judicis sustine-
rent, erant præfecti. Olim quidem erant ex comi-
tum genere; Hodie tamen superiores his: in serie
enim principum locantur. Hinc Sixtinus *l. 1. c. 5.*
de regalib. n. 119. æqualem dignitatem cum Ducibus
iis attribuit. Hoc quidem nunquam inficias iverim,
Comites & Barones attestante Reinking. *lib. 1. Class.*
4. c. 13. n. 26. Limn. l. 4. c. 4. n. 79. quoad certas pro-
vincias Landgraviorum titulis uti; sed illi tamen no-
men Landgraviorum postponunt nomini Comitum;
ratio in aprico constituta, quod non Principum sed
Comitum annumerentur ordini. Hodie enim is
Landgravii proprie decoratur titulo, qui de Princi-
patu aliquo Imperii Landgraviatus nomine venien-
te investitus & illorum hodie quatuor Landgra-
viatus Thuringiæ, Hassiæ, Alsatiae, Leuchtenbur-
gensis, Goldastus quintum addit Landgravium Su-
senbergiæ, qui hodie sunt Marchiones Badenses.
Limn. 6. Landgravium zu Mellenburgf, qui Marchio
Burgoviæ. De priori utpote Landgraviatu Thurin-
giæ nobis sermo. Quo autem ejus pertractatio com-
modius instituatur, altius eadem repetenda.

§. II. Et primo Thuringiam regnum fuisse ex Lau-
rentio Beccensteinio constat abunde. Duravit ea
dignitas regia usque ad annum Christi 326. Etenim
cum a Saxonibus & Svevis Thuringii vexarentur,
impatientes istius jugi Francorum se eo tempore
potentissimorum mandavere subsidio; sed non diu
in fide perstiterunt, sed rebelles facti alienos sibi sump-

serunt Reges. Hinc Basini anno 458. Balderici Hermannfridi & Bertharii anno 518. Dagoberti & Mer-
vigii anno 632. passim apud historicos fit mentio. Favebat eo tempore Thuringis mirum in modum fortuna, sed ut solet etiamnum inter bella vultu quandoque dubio; ita cum haecenus Francis contraria extitisset, sic nunc benignior se exhibebat, adeo ut Franci Thuringetas penitus suae subjecerint potestati, sub qua per annos 366. permansere. Coniungebantur sororio quodam nexu Thuringia & Hassia, regebanturque per praefectos vel vicedominos usque ad tempora Caroli Crassi, Caroli M. abnepotis. Et eo tempore Thuringiae & Hassiae Princeps constituebatur Ludovicus dicti Imperatoris agnatus. Haereditarii tunc facti Landgraviatus, mortuo enim Ludovico ad Ludovicum secundum ejusque nepotem Burchardum is pervenit scil. ut nihil perpetuum quod humanum, ita & insignis conversio hic accidit. Interfecto enim Duce Burchardo penes Isenacum anno 919. nullosque relinquentes filios, Regiones haec Heinrico Aucupi Duci Saxoniae electo Imperatori cesserunt. Hic per vicedominos dictum Landgraviatum ad aliquod tempus administravit. Cum autem incuria vicedominorum nullae non turbae orirentur, Conradus XII. Saliquus ambas Regiones sibi addixit. Postea vero Precibus Gisela illius ex sorore Nepotis Ludovico Dedoni barbato primum ut Gubernatori concessit, deinde illi ipsi consensu Archi-Episcopi Moguntini Hugonis, vel ut alii volunt Baredonis certas regiones in confinio Sylvae Hercinae fitas liberaliter tribuit. Hoc gubernatoris officio magna dexteritate defunctus Ludovicus
inde-

indefessa Imperatori exhibuit officia, meritorum illorum intuitu ab Imperatore Landgravius Thuringiæ electus & ea dignitas ei propria fuit usque ad annum Christi 1247. quo anno cum Landgravio Heinricho fratre Conrado & Landgravio Hermannno vi globi sublati. Insignis hic facta Thuringiæ & Hassiæ separatio. Mortuo enim Heinricho Thuringiæ & Hassiæ Landgravio Rege Romano, Heinrichus Marchio Misniæ Imperatoris ex sorore Jutta nepos Landgraviatum Thuringiæ & Hassiæ occupavit. Contradicente tamen Heinricho Duce Brabantino dicto olim das Kind zu Hessen filio Sophiæ Ludovici & sanctæ Elisabethæ filiæ. Novennale hinc ortum bellum, sed illud tandem ita compositum, ut Heinrichus Marchio Misniæ Landgraviatum Thuringiæ, Brabanticus vero Hassiæ obtinuerint, quem & ad hoc usque tempus felici successu obtinere.

CAPVT VII.

DE

Marchionatu Misniæ, superioris & inferioris Lusatiae.

1. Unde Marchionis Nomen descendat, & quinam olim hodieque eo insigniantur titulo, explicatur.	2. Hodiernorum Misniæ Marchionum origo proponitur,	3. Lusatia unde dicatur, quomodo dividatur, & qua ratione ad Electores serenissimos Saxonie devoluta subjicitur.

§. I.

Landgraviatam Thuringiæ recto ordine sequitur Marchionatus Misniæ, de quo ut de cæteris pau-

cula dicemus, ordinem observantes, quem in præcedentibus observavimus. Præmittimus interim vocabuli Marchionum Etymologiam, quæ a variis varie deducitur. Quidam a mari derivant, quidam a Marca Gallis equa. Sed refutantur utrique satis ab Albino Meißnische Chronick tit. 9. p. m. 103. Nec admittendi, qui Marchionum originem, vel Marchioni Trojano Antenoris Filio, vel Marcomiro Francorum Duci adscribere fatagunt. Tutior certiorque eorum censenda sententia, qui Marchiones a Marca, quod Germanis idem ac limes, deducunt; quasi Marchio idem esset ac defensor limitum. Cui respondet Germanici vocabuli significatio *Marckgraff*, *Marck* enim iis limes, hinc *Marckstein* & *Grass* iudex, unde Marchiones olim semper ad limites Regni constituti, ut per illos tuti hi ipsi existerent. Hinc haud ineleganter lege 38. C. de lib. caus. *Liminarchæ* vocantur l. 4. ff. de fugit. qui ut Gotofred. lit. b. ad hanc legem notat, nihil aliud fuere, quam Portuum Marinorum custodes l. 18 ff. de mun. & honor. quorum officium videtur aliququaliter adumbrari, l. 2. §. 2. C. de off. præf. præt. Affric. Romanis enim nomen hoc nunquam in usu fuit. Non desunt quidem, qui Drusum Augusti centurionem primam Soltisquellæ fundasse statuunt, referente Albino Meißnische Chronick tit. 9. p. 105. Sed merito hoc cum citato autore mihi suspectum videtur. Attribuerim igitur id potius cum citato autore Carolo M. quem adversus Vandalos eam constituisse perhibet tit. 8. p. 107. & is communis finis Marcarum fuit, ut adversus finitimos propugnaculi vicem præstarent. Quales Henricus Auceps ubertim fundavit. Hinc contra Henetos

netos & Windos Marchiam Brandeburgensem, contra Danos Marchiam Schleswicensem. Contra Silesios & Polonos Misnensem & Lausnicensem constitutas recenset Albinus tit. 9. p. 108. Non solum autem Marchiones defensores olim fuere, sed & iudices causarum ob limites ortarum, quod Teutonica hujus voculae significatio satis abunde docet. Hodie tamen mutata Imperii facie etiam mutatus status. Nobis enim Marchio dicitur, qui de Marchia est investitus, & nihil refert, an ad limites sit constitutus, an vero in medietate regionis existat, referente Reinfins l. 1. c. 4. num. 24. enumerat praecipue tamen 4. hodie recensentur Brandeburgensis, Misnensis, Badensis & Moraviae.

§. II. De Misnensi nobis unica cura. Et quamvis sollicitus fuerim in peruestigando primo Marchione Misniae, intricata tamen, diversaque historicorum opinio me suspensum reliquit. Contentus sum, quod nostrum Marchionum Misniae communem parentem Timonem esse asserant Laurentius Peckenstein, c. 2. von Ursunft der Marggassen zu Meissen p. 17. Georgius Fabricius in Comment. rer. Mis. p. 32. Krauß von Günsenhausen in der Meißnischen Cronick p. 3. Et ab illo hodierni Marchiones Misniae continua serie descendunt. Hic quidem morte praeventus ipse possidere haud potuit, Conradus tamen filius dictum Misniae Marchionatum feliciter tenuit. Caeterum Marchionum Misniae dignitatem mirifice auget, quod Electorali jam fulgeant dignitate, quod qua ratione eveniret, cap. 2. ostendi. Consequens nunc, ut de Misnia brevibus agamus. Terminatur haec secundum mercatorem ad septentrionem Marchia

chia Brandenburgensi & Superiori Saxonia, ad orientem utraque Lusatia ac Silesia, ad meridiem Bohemia, ad occidentem Thuringia, Gerhard Merc. in suo Atlante p. 282. Albinus in der Meißnischen Cronick p. 178. Hodierna Misnia secundum Albinum in 4. regiones dispertitur. Primus tractus inter Muldaviā & Albim proprie Misnia dicitur, ejusque incolæ proprie Misnici dicti. Et hæc creditur esse Regio, quæ Timoni ab Heinricho concessa. Deinde dicuntur Misnici, qui inter Muldam & Salam habitant, dicti die Osterländer, & harum regionum pars ad Wittekindeam stirpem primo pertinebat, partem deinde Conradus acquisivit. Tertio Misnicis accensentur inter Elystrum & Plisnam habitantes vulgo Plisnenses dicti. Et illam regionis partem Albertus Landgravius Thuringiæ Marchio Misniæ cum uxore Margareta Friderici Secundi Imperatoris filia loco dotis accepit. Hinc inter Marchiones Misniæ primum Dominus Plisniæ dictus. Quarta Marchionatus Misniæ pars comprehendit urbes Metallicas, vulgo das Erzgebirge, & hæc regiones communi nomine Misniæ veniunt. Urbes harum regionum primaria Misnia, quæ Metropolis Dresda Electoralis sedes ponte super albim saxeo, stabulo, armamentario, (quo vix præstantius Limn. l. 4. c. 8. se vidisse fatetur) & quod incolæ vocant die Kunstammer clara. Nec minoris momenti Lipsia nundinis admodum celebris, Freiberga fodinis metallicis conspicua; de aliis Misniam commendantibus prolixè Albinus in der Meißnischen Land Cronick, quo lectorem cupidum remitto.

§. III. Perlustrata Misnia de Lusatia dicendum.

Lusatia

Lusatia dicta Albino a Luiticis vel Lutitiis, Lusatiam possidentibus. Hi generali nomine complectebantur Tholenzos, Rhedarios vel Riaduros, Circipanos & Kizinos. Alii, ut Gerhardus Merc. ab Elisis derivat. Placet tamen cum Albino Lusatiam a Luziis dictam; ut in bulla Joh. XIII. Episcopatum Misnensem confirmantis disertum legitur. Fuit hæc regio in Marchiam erecta An. Christi 931. & ab incolis Marchia Orientalis appellata. Dictus primus Marchio Gero, si fides Albino adhibenda. Sed & de modo subjiciendum, quo illa ad Misniæ Marchiones devenerit; qui beneficio Lotharii Imperatoris adscribendus. De cætero dividitur communiter in Lusatiam superiorem & inferiorem. Lusatia superior (quondam etiam Voigtlandia per præfectos *die Voigte* administrata dicta) a Marchia Misniæ separata circa annum 1057. antequam Timonis posteri Marchiones Misniæ facti essent. Causam Albinus in der *Meißnischen Land Cronik* p. 253. eam assignat, quod cum Domini Saxonie Henrico IV. nimium adversarentur; Henricus IV. Lusatiam superiorem iis eripuerit, eamque Uratislao Regi Bohemie de Imperatore bene merenti in Feudum concesserit. Permansit apud Reges Bohemie usque ad tempora Regis Ottogari II. quinti Regis in ordine filii Wendislai, qui Marchiam superioris Lusatie Electori Brandenburgensi, ut votum ejus obtineret, donavit. Paruit vero hæc Marchia Brandenburgensibus usque ad tempora Woldemari sine liberis decedentis. Eo enim tempore ad Johannem Regem Bohemie devoluta. Nec mitius fatum inferioris Lusatie. Hæc enim ab Alberto auxiliante Adolpho Marchionibus Misniæ

Misniæ ablata fuit. Sed non diu penes Brandeburgenses perstitit, verum a Bohemis superiori adjuncta fuit Lusatia. Nunc vero Regionibus Serenissimi Electoris Saxonici accessit, uti ex §. Was der Römischen Kayf. Majestät Erbkönigreich Böhmen, in fine des Pragischen Frieden, Schluß anno 1536. aufgerichtet, notum factum hoc esse creditur, uti Limn. Tom. 4. addit ad lib. 5. c. 15. pag. 934. propter septuaginta duas auri tonnas ab Imperatore Electori Saxoniae debitas. Concessæ sunt eodem tempore 4 Dynastia Quersfurth, Güterbock, Dama und Bock, quæ ad Archiepiscopatum Magdeburgensem pertinuerant, & hæc concessio confirmata fuit pace Osnabrügensis inter Imperium & Sveciæ Regnum facta anno Christi 1648. artic. 11. §. Cæterum. Hodie dispositione Joh. Georgii I. gloriosissimæ Memoræ Lusatia Superior Serenissimo nostro Electori, inferior Reverendissimo ac Illustrissimo Principi ac Domino, Domino Christiano, Episcopatus Martisburgensis Administratori Postulato paret.

CAPVT VIII.

DE

Burggraviatu Magdeburgensi.

1. *Burggravi nomen unde ducatur, & quot Burggraviatus sint species.*
2. *Burggraviatus Magdeburgensis ad Saxoniam spectat*

Electores, sed inter Electorem Saxoniam & Brandenburgensem de eo transactio interposita.

§. I.

Burggravii olim nihil aliud erant, quam Præsides alicujus castri & prædii adjacentis, definiente eos

cos nobiliss. Strauchio in Disput. exot. II. th. 7
Limn. lib. 4. c. 4. n. 80. Originem unde hi trahant,
non est una eademque sententia: quidam Doctores
putavere Burggravios in iis civitatibus constitutos,
in quibus Episcopi, ita ut Episcopus iudicii spiritua-
lis, sic Burggravius secularis præsens esset. Limn.
Tom. 4. ad l. 4. c. 4. n. 81. Verum haud salvam
hanc dicit sententiam Albinus in der Meißnischen Land-
Chronik tit. 8. p. 97. Non enim semper ubi Burg-
graviatus est Episcopatus, nec ubi Episcopatus Burg-
graviatus. Albinus enim loco citato multos enu-
merat Burggravios, ut Burggravium Altenburgen-
sem, Wettinensem, Rochlicensem, ubi tamen Epi-
scopatus haud fuerit. Notandum autem hic in re-
censione Burggraviorum, quod quidam ex Burggra-
viis ad classem Principum transferint, quidam per-
manferint in Classe Comitum, qualis est Burggra-
vius Donensis, cuius Burggraviatus insignia in ponte
illo insigni ad urbem Dresdam a Conrado extructo
conspicari dantur, Limn. Tom. I. addit. lib. 4. c. 4.
n. 90. Burggravius Frideburgensis & civitatis Geil-
husanæ, qui a nobilibus prædictarum arcium Do-
minis eligerentur. Limn. lib. 4. cap. 4. num. 90. Sic
& Francofurti ad Moenum nomen Burggravii inno-
tuit, uti Limn. Tom. I. addit. ad lib. 4. c. 4. notat.
Verum ejusmodi Burggravios Fridericus III. in der
Reformation zu Grandfurth am Mayn, Anno 1242.
postponit den Rittern und Knechten. Sunt igitur qua-
tuor Burggravii, Magdeburgensis, Nuringensis,
Strombergensis & Reineccensis, quibus & annume-
randus Burggravius Misnensis. Pertinet autem ad
classem Principum hic Burggraviatus secundum Al-
binum

binum suamque originem ipsi Idebet Ottoni. Sed credo, eum Burggraviatum diu non durasse. In recessu tamen Imperii de Anno 1548. Comes ab Hartenstein, Dominus in Plauen & Gera Henricus IV. Burggravii nomine adhuc decoratur, tum §. Mit den Gesandten, tum etiam in subscriptione. Reineccensem Burggraviatum quod attinet, ista stirps jam defecit, Burggraviatusque iste ditioni Moguntini adjectus, Comitibusque Hanoviensibus accensetur. Dominatus autem ipse jure hæreditario comitibus ab Isenburg accrevit. Limn. lib. 4. cap. 4. num. 89. Strombergensis hodie Episcopo Monasteriensi paret, cujus respectu & votum & sessionem in comitiis Ratisbonensibus petiit & ab Imperatore quidem concessionem impetravit, receptionem autem a statibus nunquam adeptus, uti Nobilissimus Dn. Liferus in prælectionibus ad jus publicum monuit. Vid. Limn. Tom. 2. addit. ad lib. 4. c. 4. num. 89. Norinbergensis Electori Brandenburgensi competit. Noldenius quidem hos Marchiones Burggravios titulo esse contendit. Verum huic se opponit Limn. l. 4. c. 4. num. 84. Magdeburgensis, de quo proprie nobis sermo hodie ad Electoralem Saxoniam lineam spectat. Hinc cæteri Duces Saxoniam hoc titulo haud utuntur. Primum quidem Anno 1313. Electorali domui adjudicatus, dein ad Electores Saxoniam Anhalinos devolutus, qui hunc Burggraviatum civitati Magdeburgensi oppignorarunt. Verum Johannes Fridericus hanc dignitatem una cum oppido Gommern, Rains, Elbennau, Plözig, cæteroque districtu persolutis 22. millibus aureorum redemit, titulumque usurpare cœpit Andreas Knichen de Saxonum
non

non provocando jure verbo Ducum Saxoniae c. 4.
n. 48. hodie inter Marchionem Brandenburgensem
& Saxonem h. m. transactum, ut Saxo omnibus ju-
ribus des Bandes Befehlung Graffen Bedinge Bestel-
lung, Übung der Peinlichen Gerichte renunciaverit
Anno 1579. Weil aber Burggraff von Magdeburgk ein
Burggraff des Heil. Reichs, und dasselbe Burggraffthumb
auff sonderbahre Aempter aus der Stifft Magdeburg ge-
legen fundiret, als Gommern, Rains, Eibenau, als hat
der Churfürst zu Sachsen sich derhalb des Tituls mit dem
dazugehörigen Wapen nicht begeben.

CAPVT IX.

DE

Comitatibus Marck & Ravens- berg, Dynastia Ravenstein.

1. *Comitis vocabulum unde de-
scendat, & an comites Duci-
bus anteferendi, an vero æ-
quales iisdem censendi?*

2. *Quæritur quam varie hodie*

*comitum conditio compara-
ta, & unde vox Baronis su-
am acceperit originem, &
quis ille dicatur:*

§. I.

Restat ut ordine pauca de comitatu Marck & Ra-
vensberg, Dynastia Ravenstein dicamus. Sed
ut in aliis, ita & in hoc capite quid comitum no-
mine veniat præmittendum. Dictus scil. Comes a
Comitando & sequendo, leg. 15. §. 16. de Injur. & fa-
mos. lib. Hinc apud Romanos illi qui Magistratus se-
quebantur Comites nuncupati. uti ex l. 16. de off. assess.
l. 19. §. ult. locat. l. 6. §. 1. digest. de pæn. luculenter patet.
Et varia eorum apud Romanos fuit ratio: non enim

foli il'i, qui Magistratus sequebantur Comites dicti, sed & hi qui officio præfigebantur aulico, unde in latioribus libris pro varietate Commissarum administrationum varia habuere nomina. Sunt Comites Sacrarum largitionum, *toto tit. cod. de off. Com. Sacr. larg. rerum privatarum t. t. c. de off. rer. privat. Sacri palatii tit. de off. Comit. Sacri palat.* Sed ut in omnibus fieri solet, ut abusus clanculum obrepando partes suas vendicet: ita & hoc vocabulo pedetentim abusi Romani. Cum enim Imperatores probatæ fidei ablegarunt homines, ut eorum dexteritate provinciæ regerentur, eo demum ventum est, ut vel superbia vel nimia simplicitate quilibet civitatum iudex Comitibus sibi assignaret titulum, licet in comitatu Principis ne ad horulam quidem hæserit. Quo demum hæc consuetudo irrepsit, ut comes idem esset quod iudex *Limn. l. 4. c. 4.* & hæc Comitum Romanorum conditio. Apud priscos Germanos quænam fuerit? docet Tacitus, summus rei Romanæ Historicus, in libello plane aureo de moribus Germanorum, quod scilicet in pace decus in bello præsidium fuerint: verba officium eorum exprimentia *ex cap. 14.* non pigebit adscribere: *Cum ventum in aciem, turpe Principe virtute vinci: turpe comitatui virtutem Principis non adæquare. Jam vero infame in omnem vitam ac probrosum, superstitem Principi suo ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloriæ ejus assignare, præcipuum Sacramentum est. Principes pro victoria pugnant, Comites pro Principe.* Disquirunt hac occasione Juris publici Doctores, an Comites Ducibus superiores, an æquales fuerint. Varia enim variorum est sententia. Quidam enim Comitum dignitatem æqua-

qua-

qualem Ducali faciunt, quidam eam præferunt, quorum sententiam collegit famigeratissimus, Publicista *Limn. Tom. 4. c. 4.* Qui hanc litem distinctione dirimendam ducit, distinguendo inter comites majores & minores: majores appellat, qui integris provinciis fuerint præfecti, & hos vel æquasse vel superasse dignitate Duces autumat, quod nonnullos Duces sub se habuerint: quales fuere Comites Africae, Orientis, Macedoniae; minores, qui inferiores Ducibus fuere. Nec ea vocabuli comitum significatio ignota fuit Germanis, quo judices appellati: Etenim uti Lehmannus in *Chronic. Spirensi* dictitat: Ist ihr Ampt ganz auff der Justiz bestanden, daß sie in malefiz und Bürgerlichen Sachen geistlichen und weltlichen in den ganzen Gau h. e. pag. jurisdictioni Gravionis subiecto oder Graffschafft darinnen sie geseßen, rechtgesprochen, und gegen die Mißthädiger nach Außweisung des Reichs-Gesetzen und Ordnungen mit gebührender Straff verfahren. Confirmat hoc ex abundanti Glossa speculi *Saxonici. lib. 3. art. 53.* ein Graff bedeutet nach alten Sächsischen Deutschen einen Richter, darumb haben diesen Nahmen unterschiedene Richter, & hinc appellatio illa die Cent-Gräffen, Vogräven, Freygräffen, Salzgräven.

II. Nostris moribus Comes is est, qui de comitatu investitus a Principe, vel alio hoc jus habente *Reinkönig. l. 1. class. 4. c. 14. aut ut Limneus l. 4. c. 4.* eleganter addit, qui alio etiam justo titulo dignitatem comitis sine terra vel feudo nactus est. Et hic vel l. immediate imperio subsunt Graffen des Reichs non tamen indistinctim, horum enim quidam sunt

die Gefürsteten Graffen, ut tales sunt sine dubio omnes Comites Palatini, Landgravii Marchiones, Burggravi quibus non additur nomen gefürst; cum notorium nomini inesse aestimatur, & qui in Principum numerum ab Imperatore sunt adsciti: quidam non gefürstete, & horum in imperio ingens numerus. Ad hos imperii comites non inepte referes illos, qui non simpliciter Graffen, sed adjecta vocula Alte Graffen dicuntur. Tales sunt, Comites de Salm, quos teste *Limn. ad lib. 4. c. 4.* Imperator die Hochgeborne, unsere und des Reichs alte Graffen nuncupavit. Tales sunt comites Ortenburgenses, qui se ad constituendam differentiam inter eos, quos Ferdinandus I. de dicto Comitatu investivit *Altäre Graffen von Ortenburg* nominant, uti ex recessu imperii de anno 1570. & anno 1582. patet, & hæc prima classis comitum. Secunda classis est eorum, qui imperio immediate quidem subsunt, & solum Cæsarem judicem recognoscunt; comitatuum suorum tamen ratione vasalli aliorum Principum sunt. Sic Comites a *Schwarzburg* Vasalli sunt Electoris Saxoniae, Comites a *Waldeck* Vasalli Principum Hassiae. Tertia Classis ab iis constituitur, qui sunt Landsassii, quorum quidam in matriculam nunquam relati, quidam in eam relati ab aliis Principibus eximuntur. Et hæc de Comitibus dixisse sufficiat. Antequam vero de Comitibus prædictis quædam subnectemus, de Baronibus prius quædam dicenda, ne quæ conjungenda sint injuste separemus. Hujus voculae significationem si enodavero variam deprehendo. *Cic. in Epist. ad Att.* hanc voculam pro Bardo & stupido sumit. *Sed uti Magnus ac Nobilissimus Dominus Præses in Disputat. 7. th. 40.*

de Furibus Majestatis dicit, quid stolidius esset vocabu-
lum Baronis Romanis transcribere Originibus, aut
ab illis Natales arcessere, (verba sunt Magnifici Viri)
Feudale cum designet munus, totumque jus feudale
Barbaris suam originem debeat, ad illorum potius
recurrendum erit idioma. Jussui igitur Magnifici
obtemperans reperio in legibus Saliorum, Longo-
bardorum, Alemanorum, & Ripuarianorum Baronis
nomen pro Viro usurpatum. Unde & in Legibus
falicis teste *Limn. fæminæ contradistinguitur th. 34. Si*
quis Baronem de via hortaverit &c. Si vero mulierem &c.
Hinc videmus in Piccardia Gallia provincia uxores
maritos non baron appellitare. Sed & alia in legi-
bus Alemannicis Baronis deprehenditur Significatio,
hominem infimæ notæ ac conditionis denotans. *Sic*
in leg. 95. art. 2. l. 5. qui colaphum impegerit Baroni vel an-
cillæ una eademque tenetur pœna. In legibus Ripuariis
art. 14. Baro sumitur pro exactore tributorum. In
Feudalibus Baro aliquando consideratur generaliter
pro quovis Vasallo majore i. e. Duce, Marchione,
Comite; Interdum specialiter, quando nobilitati
contradistinguitur, diciturque is, qui de Baronatu in-
vestitus. *Limn. l. 4. c. 5. Hodie duplex eorum in Im-*
perio differentia: Alii solo titulo gaudent: alii non
tantum immediate Imperio subsunt, sed de certo
etiam Baronatu sunt investiti Magnus & Nobilissimus
Dn. Præses in Disp. sua 7. de jur. Majest. th. 42. Hinc in
idiomate nostro germanico Alii simpliciter dicuntur
Freien, reformatio *Frider. Francof. de anno 1442. in pr. Et*
in ord. Cam. Maximil. 1. de anno 1495. In princ. Vel Freyher-
ren, Aur. Bull. inf. Alii dicuntur Freyherren des Reichs. Sic
in Archiepiscopatu Coloniensi *der von Höltingshoffen*
dici-

dicatur Freyherr des Reichs. Alii semper Freyen, ut Limburgici & Westerburgenses: Alii dicuntur Herren, ut sunt die Herren Reussen, die Herren von Schönburg. Alii Edle Herren, ut sunt Comites Lippienses, Graffen und Herren zu Lippen, Mansfeldenses, Graffen und Herren zu Mannsfeld, Edle Herren zu Heldrungen. Et hi teste Reinköngio l. 1. class. 4. c. 14. aristocratiae Saxoniae incunabula debent. Sed, ne latius divager, ad dictos Comitatus & Baronatum regredendum, & quo jure ad Serenissimos Saxoniae Electores devenerint, paucissimis dicendum. Et ut brevitati studeamus petenda est illius negotii origo ex pacto dotalitio. Si contingat Johannem & conjugem Mariam, Duces in Clev. & Gülich, nullos masculos haeredes relinquere, qui porro nullos haeredes relinquerent, quod tunc Ducatus Clivensis, Füliacensis & Bergensis, Item Comitatus Marck & Ravensberg cum omnibus bonis annexis & appertinentibus Furiibus, & quicquid praeterea illi vel masculi illorum haeredes decedentes, relicturi sunt, nullo excepto cum ditionibus & subditis, prout illi & masculi haeredes iis usi sint, aut uti potuissent ad filiam suam primogenitam Sibyllam Ducem Johannem Fridericum Saxoniae, ejus maritum illorumque haeredes devolvi & pervenire, iisque status provinciales adherere debeant. Possem pro stabiliendis his Comitatibus quaedam dicere, sed nec cramben bis coctam apponere videar. Ad alia potius me convertam, ac specialissimum quidem Electoris jus Vicariatus paucissimis explicabo.

CAPVT X. DE Vicariatu.

1. *Vicarius unde dicatur, & an Pontifex vicariorum Romani Imperii Autor.*
2. *Cur duo Vicarii in Imperio Romano constituti, & quo jure Palatinus & Saxo illud privilegium Vicariatus possideant?*
3. *Quousque cujusvis Vicariatus se extendat, & de quibus negotiis Vicarius cognoscere possit.*

§. I.

PRIUSquam autem Vicariatus officia & jura explicem paucula de nomine dicenda existimo. Arridet mihi illa derivatio a vice petita, scil. quod Vicarii vices ordinarii sustineant, Teutonico Idiomate dicuntur die Verweser und Pfleger des Reichs *Aur. Bull. c. 5.* non secus ac Imperator ipse ein Verwalter des Reichs *R. A. zu Augspurg Anno 1559. R. A. zu Worms Anno 1564. nuncupatur.* Sumitur autem Vicarii vocabulum varie. Vel enim sumitur pro homine alteri operam navante *l. 25. ff. comm. div. l. 1. §. 1. ff. de trib. act.* Vel pro iis, qui Electoribus in ministeriis suppetias ferunt, qualis Regis Bohemiæ, der von Simburg, Comitis Palatini, der von Walspurg, Saxonis, der von Pappenheim, Brandenburgici, der von hohen Zollern. Hi enim in actibus publicis officiis, quæ aliis Electoribus competunt, funguntur. Olim fuere Vicarii multiplicis differentiae: Vel Orientis, quorum tres *l. ult. Cod. de div. Off.* Vel Occidentis, quorum unus Romæ, alter Africæ, tertius Hispaniæ, cujus fit mentio in *Rubr. l. ult. C. quor. bon.* Hæc erat Vicariorum ante Justinianum conditio. Hodie facie Imperii Romani mutata, di-

H

versa

versa plane Vicariorum apparet conditio. Et quamvis possem hic longius excurrere, & divisiones varias, quas Publicistæ alunt, percurrere, tamen ne præsens disputatio nimis excrescat, sufficiet, paucula de Vicariis Imperium vacans administrantibus dicere. Palatinum scilicet, præcipue tamen Saxonem indigito. Hic Pontificii sanctum Patrem Pontificem puta, nescio quibus argumentis freti Vicarium Imperii salutant *Clem. 1. jur. jur. de Sent. & Regul. in Sex. c. licet. 1. de foro Compet.* Sed vana potius quam vera persuasione; nec firmioribus innituntur fulcris, quam quibus Christi Vicarium Pontificem esse asserunt, & Imperii præferendum esse contendunt. Qua igitur quæso potestate antecedit Pontifex Imperatorem, simulque ei obiectus erit. Omnis enim Vicariatus præsupponit superioritatem ejus, cujus vices gerit. *Magn. Carpz. quæst. 1. Semidecadum Juris publici ad disp. 4. feud. annexarum.* Gratulantur sibi de Constitutione Johannis Vigesimali Secundi in suis *extravag. sub tit. Sed. Vac.* qua hanc Sanctionem Carolinam, ut in præjudicium sedis Pontificiæ conditam multis postea annis revocaverit. Sed ventosam hanc opinionem nemo non animadvertit, qui historiæ sacre limina saltem salutaverit. Qui enim quæso Johannes, qui anno 1316. Ecclesiæ Romanæ caput factus avulsus anno 1334. Sanctioni Carolinæ pondus auferre poterit, quæ A. 1356. valorem Norimbergæ accepit *Limm. l. 3. c. 12. n. 12.* potius ego Carolum hanc sanctione pontificiam abrogasse putaverim, si non expressis verbis, tamen tacitis contrariam sententiam introducentibus.

§. II Binos igitur Vicarios, ut supra dictum, saltem agnoscimus; Rationem hujus binarii numeri
alii

alii aliam tradunt. *Jacobus Zevecotius, Vir in politiori
literatura oppido eruditus observ. pol. ad Flor. l. 1. c. 9.* hanc
rationem assignat, scilicet si uni crederetur potestas,
periculum esse, ne fortean potestatem Imperatoriam
restitueret. Sed vereor, ne longius petita hæc ra-
tio; proximior veritati accedit, quæ a diversitate
juris in regno Teutonico petita. Cum enim dupli-
ci ejus populi subjecti sunt juri Franconio & Saxoni-
co necesse fuit, ut duo summi Vicarii essent, quorum
alter Prætorium apud eas gentes haberet, qui juri
parerent Franconico: alter apud eos, qui agerent se-
cundum jus Saxonieum. Quamvis & hoc mihi aliquid
antiquitatis subolere videtur. Cum apud Romanos
duo, ut supra dixi, Vicarii essent, quorum alter in
Oriente, alter in Occidente Imperii gubernacula tene-
rent. Et hæc de numero Vicariorum monenda mihi
persuasum habui, pauca de Origine adjicienda, & qui-
dem ut tribus de Palatino dicam, *Freherus l. 2. ad Pet. de
Ant. c. 10.* a jure præfecturæ palatii veteris descendere
autumat. Andreas Knichen ante Ottonis tempora
Palatinum Vicarium proclamat. Mihi sufficiat cum
*Limneo l. 3. c. 12. num. 35. Carpz. ad leg. Reg. Capitulatione II.
sect. 12. n. 20. & 21.* nosse Palatino ante Aur. Bull. hoc jus
fuisse concessum, sed Serenissimum Saxonem quod
attinet, de eo res clarior, licet multi illum æquo teni-
pore cum Palatino institutum proclament. Verum cum
in illo diplomate, quod Goldasto annexum nihil de
Electore Saxonie extet, nec Carolus pro more suo
(quod & in privilegio Palatini fecit) privilegii men-
tionem faciat merito Aureæ Bullæ hujus concessio-
nis vim adscribimus *Carpz. leg. reg. Capit. II. sect. 12. num.
30. Limn. lib. 3. cap. 12. num. 32. Becker synops. juris publ. lib. 2.*

cap. 7. §. 3. Hi itaque postquam viduatum Imperium capite potestatem Imperandi sibi arrogant nulla expectata concessione seiner Gewaltsübergebung erwartende. An vero vivo adhuc Imperatore, absente tamen controvertitur Affirmativam apprehendit Arumæus, Verior tamen nobis videtur negativa, cum Aur. Bul. hujus non mentionem faciat. Lege enim non disponente nobis disponere haud integrum erit. Hæc enim mortem Imperatoris sive civilem sive naturalem causam reddit unicam, ita tamen, ut voluntariam renunciationem haud excludat, quod & luce meridiana clarius efficiunt verba aureæ Bullæ, ut præmittitur wie vorstehet; in præcedentibus autem *ad tit. 1. §. 19. tit. 2. §. 2. de vacantia*, quæ per mortem fit, duntaxat dictum.

§. III. Quousque autem se extendant Vicariatus non immerito quæritur, & Palatini quidem potestas in partibus Rheni Sueviæ versatur. Saxonis vero imperium ea loca, quæ jus Saxonicum habent cognoscunt, quæ quidem in Aur. Bul. exacte non exponuntur. *Limn. Comment. ad A. B. c. §. 2. obs. 6.* Verum omnia ut supra dictum loca quæ jure Saxonico gaudent Saxonis Imperio parere, ex sola inscriptione patet, quæ ita comparata: Von Gottes Gnaden wir des H. Reichs Erb-Marschalch und Churfürst, auch desselben Reichs in den Landen des Sächsischen Rechts, und an Enden in solch Vicariat gehörende dieser Zeit Vicarius. Hic occurrit Publicistarum controversia, an loca, in quibus tempore Autoris Aur. Bul. jura vigere Saxonica; postea processu temporis abrogata aliis introductis juri-bus, nihilominus jus Vicariatus Saxoni permanferit saluum. Et cum affirmatiua verior videatur, quod illa

illa verba juris Saxonici non privilegii, sed demonstrationis gratia adjecta merito huic nostro subscribimus calculum præcipue, quod privilegia non coarctanda, sed plenissime interpretenda *l. penult. ff. de Constit. Princ.* Mutationem enim juris Saxonici ex accidenti factam tanta virtute haud pollere, ut rei substantiam transformare queat, cuius apparet abunde. Cæterum quod Princeps Ostfrisiæ ratione Esen & Widmund anno 1658. Electorem Saxoniam agnoscere haud voluit, causa fuit, ut *Sprengerus in jur. publ. p. 272. & Limn. in Comm. ad A. B. c. 5. §. 2. obs. 4.* quod hæc loca feuda Hispaniæ & sic ab imperio exempta. Exercent autem Vicarii suam potestatem cum primis in Aula & Camera Spirensi, eorum nomine processus decernente, communique eorum sigillo utente, quam sigillorum dationem Palatinus sibi soli arrogare voluit, sed res composita Saxone in consortium admissa *Limn. A. B. c. 5. §. 1.* Licet enim Spira in partibus Rheni sita, cum tamen hoc iudicium, non tantum pro partibus Rheni, sed pro totius Imperii sit constitutum, soli Palatino ejus provisio haud attribuenda. Secus tamen se res habet cum iudicio Rotwilensi (quod constitutum a Conrado Suevo anno 1447.) In quo iudicio non utrique vicarii sed ille ad cuius districtum res pertinet agere solet. Causæ, in quibus judicant Vicarii variæ, & fere omnes, in quibus imperator cognoscere potest *l. 1. §. 4. ff. ad leg. 3.* Hinc merito exploduntur illi, qui vicarios de feudis cognoscere posse denegant. Expresse potius vigore *Aureæ Bullæ tit. 5.* hoc donantur jure, exceptis tamen *Fürsten und Fahn-Lehn.* Scite nimis hæc duo conjunxit Carolus, quo feuda Archiepiscoporum, Episcoporum,

Abbatum introcluderet. Licet enim illa Scepter-
Lehn, (per sceptrum enim conferuntur) principum
tamen feuda *Magnif. Carpz. in semidec. ad A. B. Disp. 4.*
annex. quest. 3. juramenta fidelitatis recipiunt, redditus
& proventus Imperii colligunt, de feudis investiunt,
exceptis majoribus. Res tamen ad Imperium per-
tinentes oppignorare & alienare illis haud integrum
A. R. C. 5. Quamvis speciali Constitutione opus haud
fuiſſet, quod de jure communi rem alienam alienare
non liceat *l. 62. Cod. de reb. alien. non alienand.* nisi fiat
consensu statuum & Ordinum. Hic non immerito
quaestio illa ventilanda esset, an illis concessa quæ in
hoc *C. 5. A. B.* non expresse arffimantur. Sunt qui po-
testatem nobiles creandi, spurios legitimandi, aca-
demias erigendi, communiter iis attribuunt. Verum
cum periculosum sit principum jura sub dubitationis
incudem revocare, merito hic judicium nostrum,
suspendimus, & silente lege haud inique filemus.
Videndum brevibus, quibus modis finiatur Vicaria-
tus, & vel tribus respondetur, quam primum Impe-
rator imperio propositus, ibi enim Vicariatus con-
firmatis iis, quæ a Vicariis gesta, expirat.

CAPVT XI.

DE

Jure non Appellandi.

*Quod jus de non appellando Regalibus annumerandum pro-
batur, & unde Duces Saxonia ingenti hoc privilegio dotati
explicatur, variaque illius rei cause adducuntur.*

Cum

CUM hactenus quædam speciali Electorum Saxonia Privilegia perlustravimus mirantes ac rimantes eorum dignitatem ac proeminentiam, pauca liceat nobis de juribus privilegiisque quibusdam, quæ cum cæteris Saxoniam ducibus communia habent, agere paullulum. Cumque jus de non appellando haud immerito primas sustineat, prius discutiendum erit. Illud regalibus annumerandum esse, nemo facile negaverit. Patet enim hoc abunde ex Instructione Serenissimi Electoris Augusti legatis ad Duces Saxoniam concessa. Es zweiffeln ihre Churfürstl. Gnaden nicht ihre Liebde würden daraus zuverstehen haben, daß es eine Begnadigung were, so nicht vor ein gering Kleinod præeminenz des Hauses Sachsen zu rechnen. Estque illud duplex conditionatum & absolutum. Conditionatum est, quando privilegium de non appellando restrictum est ad certam pecuniæ summam, infra quam ad Cameram provocare non licet *Carpz. Disp. de priv. elect. & Dux. Sax. de non appell. th. 14.* Absolutum est, quod indifferenter non habita ratione ullius valoris vel causæ prægnantis omnem excludit provocationem *Carpz. loco citato th. 16.* Et hoc antiquitus per A. B. Electores concessum fuisse testatur *Carpzovius thesi citata.* Quod tamen Electores Ecclesiastici & Palatinus non utendo eo vel alio modo amisere. Serenissimo Electori Saxoniam una cum cæteris Ducibus semper mansit salvum, ita ut nulla habeatur summa restrictio. Unde autem ortum hoc jus trahat altius inquirendum, quidam Imperatorem Sigismundum autorem volunt, verum hos toto aberrare cælo testatur *Carpz. loc. cit. c. 3. th. 30.* Sigismundi enim privilegium anno 1423. sancitum, privilegii autem

autem hujus fundamentum jam in A. B. anno 1356.
confirmatum est, uti ex titulo II. A. B. patet. Neque
tamen hoc solum nititur fundamento, firmiori po-
tius innixum basi immemorialis nempe præscriptio-
nis jure, uti ex *Carpz. loco citato th. 32.* Augusti literas
allegante abunde patet. Obviam it ibi associante
Andrea Knichen iis, qui præscribi regalia tenaciter
negant, quam controversiam cum ii tractent latius
exequi supervacaneum puto. Attingere enim vel
tribus controversias meum duco. Adjuvatur hoc
privilegium propria conventionis auxilio, uti *ex Carpz.
th. 33.* abunde constat. An vero hoc privilegium ad
Electorem ut Electorem, an ut Ducem Saxonie per-
tineat, dubitatur inter Doctores. Militat tamen pro
Ducibus Saxonie egregie titulus allegatus A. B. qui
ad Ducem Saxonie pertinere affirmat expresse. Fa-
ciunt huc verba Electoris Saxonie: *Anfänglich ist es an
dem, daß das Haus zu Sachsen ein Churfürstlich Haus
ist, und derhalben alle Gerechtigkeit hat, so den Churfürs-
ten vermöge der güldenen Bulle gebühren.* Nec abso-
num privilegium Ferdinandum *a Limp. l. 3. cap. 10.* ex-
hibitum, quo brevitatis causa cupidum lectorem re-
mitto. Cum autem verear scrupulum lectori inje-
ctum cogitando: Cameram Imperialem esse perfe-
ctissimum justitiæ lumen & Columnen, nihilominus
tamen detrectare hoc Duces Saxonie. Causas quæ
subsunt breviter Carpzovii ductum secutus addam.
Prima causa est, summa Serenissimorum Electorum
& Ducum Saxonie in administranda justitiæ cura.
Carpzov. thes. 40. Altera causa Magnificentia Electo-
rum & Ducum Saxonie insignisque eorum cura pro
rebus Imperii. Tertia est ignorantia Juris Saxonici,
quam

quam Assessores Camerae Imperiales habere praesumuntur. Non enim hoc ex speculo Saxonico addiscitur, sed ex nuda juris observantia. Quamvis Andreas Knichen, in qua sententia & ipse *Carpzov. in Comm. ad leg. reg. cap. 9. Sect. 3. n. 20.* causam hanc minus principalem putet, cum & secundum hoc jus in Camera Imperiali pronuncietur. Verum hunc nodum optime solvunt verba Electoris Augusti: Zu dem Ewer. Römisch. Keyserl. Majestät wissend, daß das ganze Haus zu Sachsen mit einen sonderbarlichen Rechten, welches man das Sächsische Recht nennet, von Römischen Kayser und Könige, Ewer. Röm. Keyserl. Majestät Vorfahren privilegirt und begnadiget; Nun ist solcher Sächsischen Rechte Verstand durch hergebrachte Gebräuche und langwierige Übung in meiner Vorfahren, meiner Vetter und meinen Lande, des mehrentheils erfündet worden, derowegen auch solch Recht auswertigen Gerechten und Urtheils Fassen unbekand ist, daß also derowegen appellationen an das Keyserl. Kammer Gericht, als an ein ander Gerichte, so des Brauches nicht berichtet, ganz gefährlich seyn. Quarta causa plurium in provinciis Saxonis instantiarum cumulatio. Cum enim gradatim in his terris appelletur, a civitatibus ad curiam provincialem, ab hac ad Electorem, quid igitur tertio ad Cameram opus esset. Contingit insuper quoque ut provocetur a sententia nobilis Ambtsassii ad quaestorem praefecturae, dein ad curiam & tandem ad supremum tribunal Dresdense. Si igitur provocatio ad Cameram concederetur, quarta provocatio esset, quae tamen jure haud procedit, lege unica codice ne tertio provocare liceat. *Lege quarta codice de sent. & interlocut. judic. Carpz. l. 3. resp. titulo 10. resp. 102.*

Quinta causa est, Leutationis & Oberleutationis beneficium. So haben auch meine und des Hauses zu Sachsen Vorfahren in appellation und allen andern Rechts anlangenden Sachen überflüssige remedien, als Leuterung und Oberleuterung in Gebrauch gehabt, die ich und die andern meine Vettern, die Fürsten zu Sachsen auch noch haben, dadurch die acta und was ein jeder zu seiner Nothdurfft einzubringen hat, mehr als durch appellation etlichmal revidiret werden, und sich also die Partheyen keines übereilens mit fugen zu beklagen. Sexta causa denique est ut lites finiantur & abbrevientur, *lib. 13. princ. cod. de judic.* Denn also würden die Rechtsfertigungen (*verba sunt privilegii Ferdinandini*) unsterblich gemacht werden, und müssen endlich die armen Rechtlos bleiben. Stat igitur satis firmo talo sententia illa qua asserimus, neminem a Ducum Saxoniae sententiis five definitivis five interlocutoriis appellare posse. Nec refert an in superiore an in inferiore judicio sententia sit lata, quamvis enim privilegium Ferdinandeum superius judicium exprimat in verbis: So in der Chur und Fürsten zu Sachsen und derselben Erben nahmen und Hoff gesprochen und geöffnet werden. Aurea Bulla tamen ad quam sese refert privilegium Ferdinandinum, mentionem expresse facit judiciorum inferiorum. Neque hoc solum incolas, sed & extraneos ligat, uti ex literis Augusti patet: Und ist solche des Hauses zu Sachsen Gerechtigkeit nicht allein zwischen desselbigen Unterthanen, sondern auch in denen Fällen, wenn frembde ausserhalb des Territorii gefessen, die Unterthanen beklagen, mit appellation als eingeführet und gehalten worden. Licet sint Imperatoris denati privilegio, uti ex privilegio Ferdinandino patet:
Wir

Wir wollen auch allen Rechten und Rechtsordnungen so
solcher des Hauses zu Sachsen Freyheiten, und diesen un-
sern privilegio zu wider seyn möchten, so viel die Chur
und Fürsten in diesen Fall anlanget, derogiret haben, & li-
cet ambo litigantes privilegio de non appellando re-
nunciaverint *Carpz. th. 51.* Nec nobiles Franconici in
districtu Coburgensi huic privilegio exempti. *Carpz.*
loco citato th. 52. 53. 54. 55. Quin & in Episcopatibus pro-
vocatio ad Cameram interdicta. *Carpz. loco citato th. 56.*
57. & 58. & valet hoc privilegium adversus omnia ju-
dicia cujuscunque generis. Es were denn, daß klägern
wissentlich recht versaget, oder gefährlich verzogen würde,
so mögen Kläger solch recht vor uns und unser Hoffgerich-
te wol suchen. Poena transgressorum hujus privilegii
his continetur verbis. Und gebiethen darauff allen und
jeglichen Churfürsten, Fürsten, Geistlichen und Weltlichen,
Prälaten, Grafen, Freyen, Rittern, Knechten, Hauptleu-
ten, Landvoigten, Witzdumben, Vogten, Bürgemeistern,
Richtern, Råthen, Bürgern und Gemeinen, und sonst allen
andern unsern und des Reichs Unterthanen und getreuen,
in was Würden Standes oder Wesens die seyn, und son-
derlich jezigen und künfftigen unsern Cammerrichtern und
Besitzern unsern Kaysersl. Kammergerichts in heil. Reich
ernstlich und vestiglich mit diesen Brieffe, und wollen, daß
sie die bemehlte unserer Oheim die Chur und Fürsten zu
Sachsen, und ihrer allerseits Erben an solchen ihren
Brauch und Gerechtigkeit des nicht appellirens, inmassen
ihren Liebden dieselben hergebracht, an diesen unsern privi-
legio nicht irren noch verhindern, sondern sie darben ruhigs-
lich bleiben, und derselben gebrauchen und genießten lassen,
als lieb ihr jedem ist, unser und des Reichs schwere Ungna-
de, darzu ein Poen, nemlich hundert Marck lötigs Gelds,

zu vermeiden, die ein jeder, so oft er freventlich darwider
thut oder handelt, halb in unser und Reichs Cammer, und
den andern halben Theil den Chur und Fürsten zu Sachsen
verfallen seyn soll, zu bezahlen.

CAPVT XII.

DE

Juribus Miscellaneis.

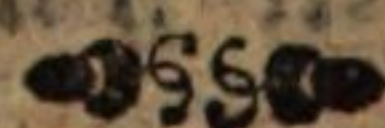
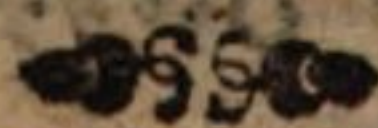
PRæter hæc eminentiæ jura enim nonnulli depre-
henduntur, quæ haud exiguum splendorem sere-
nissimis Electoribus Saxoniae conciliant. Haud infi-
mum obtinent locum confraternitates (quas idioma-
te Germanico Erbverbrüderungen, nuncupamus) quæ
nostris Serenissimis Principibus cum summis magna-
tibus intercedunt conspicuæ, qualis est confraterni-
tas inter Serenissimos Duces Saxoniae & Hassiae Land-
gravios, quam peculiari disputatione illustravit sum-
mus ille Carpz. quo cupidum lectorem ob pagellarum
angustiam remitto. Nec contemnendum præemi-
nentiæ documentum, quod protectores sint civitatis
Mühlhusanæ, Nordhusanæ ac Erfurdianæ, quarum
priorum civitatum Imperii addicuntur numero. An
vero receptio hæc in patrocinium salvo jure fiat, di-
sceptatur inter Publicistas. Negantes his moven-
tur rationibus, quod quilibet status Imperii ab Impe-
rio habeat Schutz, Schirm, Hülff, und Vertheidigung.
Nec minus patrocinator iis *titulus 15. A. B. Reichs Abschied zu Speyer de anno 1529. §. wie auch Churfürsten Reichs Abschied zu Regensburg, de anno 1541. §. Damit im heiligen Reich.* Nec sine ignominia Imperatoris fieri contendunt, quia aliud patrocinium quærentibus im-
bellis

bellis & minus idoneus Imperator videretur. Quid quod hoc prætextu alienationis quædam species occulto irreptaret. Verum quicquid sit, licet plausibili fronte sese hæ rationes sistant, eo tamen me permovere haud potuerunt, quin affirmativam arriperem. Quod enim primum adversantium argumentum cernit respondeo: concedendo, quidem status non facile debere patrocinium alterius quærere, si tamen velint & utilitas tam propria quam imperii effligeret, non iis esse facile denegandum. Constitutiones quod attinet loquuntur eæ de malitiosis coitionibus & fœderibus, quæ penitus non admittendæ, non de iis quæ utilitatis gratia suscipiuntur. Ad tertium repono, ignominiam, quæ illis videtur Imperatori accrescere esse plane nullam, quia Imperatori sic nihil extrahitur, quia juxta illud Brocardicon: *Schutz und Schirm giebet keine Obrigkeit, noch macht Schutz Unterthanen sondern Schutzverwandte.* Optime nobis inseruit hic *l. 7. §. 1. ff. de empt. & post. Lim. revers.* Ad ultimum denique rehero negando penitus alienationem esse. Nil enim in protectorem venit nisi protectio. Sunt itaque Duces Saxonici dictarum civitatum Protectores optimo jure, quod quidem de Muhlhusa & Northusa manifeste constat. De Erfurda, vel ut alii volunt Gerfurda a fluvio Gera trans civitatem fluente dicta dubitatum fuit, scil. Daß die Stadt Erfurth von Alters her, den heiligen S. Martin Meinskchen Patron und gemeldten Stifft und Bischoff zuständig, welcher besambt den Stifft ihr rechter Erbherr ist, auch die Bürger daselbst, Rath und Gemeine sind solchen Stifft mit Treuen und Eyden in Form, wie vor Alters herkommen ist, gewand, und sind von derselben mit etlichen Freyheiten begabet, &

sic judicatum in Camera Imperiali daß Rathmeister und
Rath der Stadt Erfurt nicht gebürtig noch geziemet, so viel
die Stadt Erfurt, dero Bürger und Einwohner belangend
die Chur und Fürsten zu Sachsen zu Erbherrn auffzuneh-
men. Sed affirmativa verior, cum ArchiEpiscopi limi-
tata & restricta in civitate jurisdictio quod bona eorum-
dem in Saxonum territorio quod adsit præscriptio, cu-
jus initium memoriam hominum fugit. Protectionis
hujus articulos *vid. ap. Lim. l. 4. c. 8.* Habent insuper pro
protectione Duces Saxoniae collectam 1500 aureis
consistentem. Nec exiguum jus est jus Austregarum,
quas inter se constitutas habent ab Electore Augusto,
Johanne Friderico, Johanne Wilhelmo, quas confir-
mavit Imperator Carolus quintus tenorem earum ex-
hibet *Limn. l. 5. c. 15.* Et hæc sunt lector benevole, quæ
rimari & mirari jussit observantia, sua sit pietas. Præ-
minentiam Sereniss. Elect. Saxonici juvenili adum-
bravi calamo, inque Carceribus hujus dissertatiunculæ
inclusi, non ut eam exæquassem plenamque stitissem,
sed imitatus potius Geographos, qui regionem deline-
aturi punctulis & lineolis rem omnem absolvunt.
Quod si hæc dissertatiuncula non ea qua par fuisset
dexteritate sit elaborata æquo ut dimetiaris animo ob-
nix rogo. Hæc enim res non juvenem in foro Acade-
mico adhuc versantem, sed virum in Aula edoctum, sin-
gulari experientia instructum, & ad res istiusmodi qua-
finatum requirit. Licet igitur facultas non adfuerit,
Benevolo tamen Lectori laudanda veniet voluntas,
cum in magnis voluisse gloriosum ac magnificum.

Et sic

Deo immortali laus, honor & gloria.

Ziegler, Kaspar

Dissertatio De Singulari Serenissimi Electoris Saxoniae Eminentia Von den
besondern Vorzügen Ihro Chur-Fürstl. Durchl. zu Sachsen

[Wittenberg] 1746

4 Diss. 3706,13

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10972111-2

VD18 15142558-001